

מהודות 'קדן טללי ברכה'

שנה ז' (תשפ"ג)

אוצר פניני נאונני הדורות והחסידות

◆ **בי תצא** ◆

מאמרים נבחרים משכיות חמדה, שווים לכל נפש
מכוונים ומדוממים ככתבם וכלשונם מתוך הספרים הקדושים

זהר המבאר

הכתר והכבוד

בהוצאת ישיבת "אביר יעקב"
מוסדות "אור מאיר ושמחה" נהריה
ע"ש כ"ק אדמו"ר רבי מאיר אביחצידא זיע"א

יד דברי הצדיק
עושים פירות בכל העולמות
מילתא חדת"א

יב ביומו תתן שכרו
ניצוץ אורה חסידי לפרשת השבוע
ספיר ויהלום

יא עיקר הכריאה על ידי תשובה
והיא נקראת בית
אוצר פניני החסידות

העלונים: אביר יעקב • מילתא חדתא • ספיר ויהלום • ובחרת בחיים • המגיד ממעזיטש • מכתלי בית הדין • מגדנות

בת עין | עקר הבריאה על ידי תשובה והיא נקראת בית א
 תפארת עזיאל | יש להקדים תשובה למעשים הטובים ויפשפש היטב בכל
 מעשיו ולא יחפה על עצמו א
 ערבי נחל | כל הרצונות ומחשבות הרעים שפאים בלבו הם רק כדי שיידחם
 ויזכה לניצוצות הקדושים הגנוזים בהם, ורק איש ישראל זכאי לקר א
 מחשף הלכן | לעתיד לבוא יתבטל הס"מ מן העולם ב
 תפארת שלמה | הוי מתלמידיו של אהרן - שלמוד התורה יהיה בבחינת
 החסד ב
 תולדות יעקב יוסף | זהה שלא לעלות יותר ממדרגתו, וכן שלא יסתפק בפחות
 ממדרגתו ב
 אמרי פנחס | קריאת פרשת שלוח הקו מסגלת לבנים ג
 לקוטי שיחות | ארוסין ונשואין | גמר החיובים רק על ידי הנשואין ג
 דגל מחנה אפרים | המכרף מתברר אף בלעם אינו בכלל זה ג
 בפורי אבי"ב | קושית הידי משה ד
 מאור ושמש | לא יבקש גדולות לנפשו שתכף ומיד תשרה עליו שכינה אלא
 צריך ימים רבים לבקש עד שתקבל תפלתו, גם לא יבקש משכון בשכר פעלתו ד
 שערי ארוכה | אף שחסא הרבה יעשה תשובה פאלול ה
 עטרת ישראל | דברי תחנה והתעוררות שאמר האדם ויתחנן לפני בוראו בגימם
 אלו ה
 זרע קדש | כל אדם בונה במעשיו את בית המקדש ה
 שפת אמת | היצר אין לו יסוד קבוע אלא דמיונות שוא ה
 תפארת שמואל | היצר מתענה את האדם פאלול הוא אוקבו ה
 מאור ושמש | הרוצה לעבד הבורא לא יהיה להוט לשמע כל מה שהבריות
 מדברים ה
 אמרי אמת | יש להקין עצמו מראש לנפילה ו
 מאור עינים | רק דברי הצדיק משפיעים על האדם לשנות מעשיו ו
 שם משמואל | חשיבות עינו הראשית, בכל יום, ובתחלת שנות האדם, ובשנה
 ראשונה, ובתחלת השנה ו

אוצרות גאוני הדורות

פני דוד | התשובה מועילה לכפר אף שהחוטא נראה ונדחה, משום שבנדו
 לתקן ו
 מאזני צדק | היצא למלחמה ומתגבר עליו יצרו אין זכרון יום המיתה מועילו ו
 אבק סופרים | מאשת יפת תאר יש רק תועלת אחת ו
 נוה צדק | לאחר מיתת בן השנואה יכול האב לכפר את בן האהובה ו
 באר שלמה | פשאיין האב מלמד את בנו תורה נעשה לכן סורר ומורה ז
 בן איש חי | ענש הצדיקים על העונות הקדומים בגלגול הקודם ז
 נחלת יהושע | כשרואה עברות חברו יראה לתקן את חטאיו ופגמיו שלו ז
 שמן ראש | ההבדל בין מצות שלוח הקו למצות כבוד אב ואם ז
 אלה המגן | השב בתשובה לא יתחיל בראשונה בתעניות וסגופים ח
 מעשה נסים | אפני טהרת הממזרים ח
 אמרי ישראל | ישוב כל יום בתשובה כדי שלא יצטרף להתגלגל שנית ח
 פרוש הרקאנטי | הגונב או גוזל מחברו עתיד להתגלגל שנית לעולם ח
 שני לוחות הברית | השבת גזלה אפלו ללכת למרחקים כדי שלא יתגלגל רחוק
 רחוק ח
 טעמי המצות | ענש הגלגול על מניעת השבת אבדה ח
 יסוד יוסף | השבת אבדה מצוה קלה וענשה חמור מאד ח
 שפתי כהן | ענש הגלגול על כבישת שכר שכיר ט
 מגלה צפונות | ואליו הוא נשא את נפשו - רמז לענש הגלגול על כבישת שכר
 שכיר ט
 פרוש הגר"א לספר משלי | אף הנגזל חוזר להתגלגל ט
 עשרה מאמרות | ימחל הנגזל לגזלו להציל מלהתגלגל שנית מפני תקנת
 הגזול ט
 שפתי כהן | ישיב הגזלה פאותו יום שנודע לו כדי להמנע מענש הגלגול ט
 מעשי צדיקים | ישיב הגזלה פאותו יום שנודע לו כדי להמנע מענש הגלגול י
 ספיר ויהלום | הארה חסידית מן הפרשה יב
 זוהר הקדוש | עם פרוש הכתר והכבוד יד

בס"ד

קו 'מחברים'

שע"י ממלכת התורה עוז והדר

02-803-9999

לשאלות הלכתיות בבית ההוראה הקש 8

לדיני ממונות הקש 1 | לענייני גיטין קידושין וענייני יוחסין הקש 2 | לשאר עניינים הקש 3

מחברים

הניוז היומי מבית עוז והדר - אור לישראל

ככה מתחילים את היום!

נושאים בפרשת כי תצא

רמזי התשובה בפרשה

בת עין

רבי אברהם דב מאגרוטש זיע"א
עקר הכריאה על ידי תשובה והיא נקראת בית

כי תבנה וגו' ועשית מצקה לגגך וגו' (כב ח). ונראה לי על דרך זה, דהנה עקר בריאת העולם הייתה בגין דיתקרי רחום בגין דיתקרי חנון, הינו על ידי בחינת תשובה, לטהר המעשים רעים ומחשבות רעות ותאוות רעות. ובחינת תשובה מכנה בשם 'בית', כדאייתא (ר"ה י:): אני ה' קדם שיחטא, אני ה' אחר שיחטא, עד כאן. ובעל תשובה הוא בבחינה ב', של אני ה' אחר שיחטא, על כן הוא נקרא בבחינת ב'ית.

עניני התשובה כמחשבה ומעשה רמוזים בפרשה

וזהו והכאתה אל תוך ביתך (לעיל כא יב), דאייתא באור החיים שפרשה זו קאי על הנשמה, וראית בשביה אשת יפת תאר (שם פסוק יא), שהמכון על הנשמה כשהיא בשביה, והכאתה אל תוך ביתך זו בחינת תשובה.

וגלחה את ראשה, לגלח את ראשה הינו להסיר את המחשבות רעות. ועשתה את צפרניה, הינו לתקן הבחינת ידים, בחינת מעשים הרעים. ובכתה את אביה ואת אמה הינו לבכות במרירות לב מעמקא דלבא על המחשבות הרעות, שמחשבה מכנה בשם אב ואם, שהמחשבה מוליד המעשה.

תשובה בבחינת התחדשות היא על ידי יראה

רק מי שעשה תשובה וחסר ועשה עברות, אז צריכה התשובה שאחר כך להיות בבחינת התחדשות ביתר שאת ויתר עז במרירות לב יותר ויותר מתשובה שמקדם,

כדי שלא להיות חס ושלום בבחינת פושעי ישראל מלאים חרטות, וענין ההתחדשות הינו שיהיה לו בוששה והכנעה ואימה לפני הבורא ברוך הוא בכל רגע ורגע, כמאמר הכתוב (תהלים טו ח) 'שויתי ה' לנגדי תמיד'.

רמז בפסוק לזה

וזהו כי תבנה בית חדש, בחינת תשובה בהתחדשות, ועשית מצקה בגימטריא ירא"ה, לנגד גגך בגימטריא שם העצם ברוך הוא, הינו בחינת תשובה כנזכר לעיל אני ה' כשיעשה תשובה, פרוש שיהיה לך בחינת יראה ואז תוכל לעשות תשובה מעמקא דלבא בלב נשבר ונדכה.

על ידי זכירת ה' וכוונת יראה

או יאמר ועשית מצקה גימטריא ירא"ה, לנגד גגך גימטריא שם העצם ברוך הוא, פרוש כשתזכר שם העצם ברוך הוא יהיה לך בחינת יראה. ובכונת זה וכא לציין גואל, אמן:

תפארת עינאל

רבי עינאל מייזליש זיע"א

יש להקדים תשובה למעשים הטובים ויפשפש היטב בכל מעשיו ולא יחפה על עצמו

כי תהיין לאיש שתי נשים האחת אהובה כי (כא טו), 'האהובה' בסטרא דקדושה ו'השנואה' בסטרא אחרא.

לא יוכל לכבד (פסוק טז), פרוש לא תוכל לעשות טוב אם לא תסור לכתחלה כל מדות המגנות, להתודות על העברות שעשה עד הנה, ולהכיר את עצמו כמה רעות יש בו, ולא יחפה על עצמו, אלא יחפש כל מומין שיש בו, ולהתודות ולבקש את אדון כל שיקרבהו.

אבל אם סובר שהוא טוב ואינו

מרגיש בחליו, אוי לו ואוי לנפשו, וכמו שכתב הרמב"ם בהלכות תשובה (פ"ד ה"ה) על בעל מחשבה רעה שאין משים על לבו להשיב על זה מחמת שאינו מרגיש בחסרונו.

וזה לא יוכל לכבד, כי מתחלה צריך להסיר הרע, כמה דאיתא אמר (תהלים לד טו) 'סור מרע', ואחר כך יעשה טוב'. וזה כי הבכור בן השנואה יכיר (פסוק יז), פרוש שצריך הבנה והכרה על הרע שיש בו.

'פי שנים' - חטאנו ברובו כאלו היו לנו שתי פיות | באור נפלא בנסח הודוי דברנו דפי'

לתת לו פי שנים, כמו שכתב בשל"ה הקדוש (שער האותיות אות ש) על מה שאומרים בודוי דברנו דפי', כי תבת דופי' הוא שני תבות, דוי' מלשון זוג (כמאמרם דו פרצופין (ברכות סא)), טב למיטב טן דוי (יבמות ק"ח:), ופרושו כמו שאיתא בירושלמי (ברכות פ"א ה"ב) שהיה ראוי לעשות שני פיות לאדם, באחד לשבח לקונו ובשני למילי דעלמא, ותרין מה אם בפה אחד מדברים כל כך שטותים ומכעיסין קונם, מכל שכן אם היה שני פיות.

ובדווי אנו אומרים שדברנו כל כך כמו שהיה לנו שני פיות, וזה דוי פי'. ואם בן גם בתשובה ראוי להרבות כל כך כאלו היה לו שני פיות. וזה לתת לו פי שנים, שתמלא פיה על חסרונו שתכיר בכל אשר תמצא לך, שצריך בדיקה גדולה בכל המעשים, פי בכל דבר מערב היצר, ואף אל תחשב בדעתך לעשות טוב מתחלה, כי הוא ראשית, שהקלפה קדמה לפירי, ולכך לפתח חטאת רבין' (בראשית ד ז), ויעקב קנה הבכורה, פרוש מתחלה להסיר הרע כמדבר:

פרשת כי תצא

כי תצא למלחמה על איביך ונתנו ה' אלקיך בידך ושביית שביו

ערבי נחל

רבי דוד שלמה אב"ד סורוקא זיע"א

כל הרצונות ומחשבות הרעים שבאים כלבו הם רק כדי שידחם ויזכה לניצוצות הקדושים הגנוזים בהם, ורק איש ישראל וכאי לךך

בהם מכה רבה ולהחזיר את המדינה אל המלך אביו אשר המה גזלו מאתו, ומה שהמלך שולח את בנו ולא לאדם אחר, הוא לפי היותו בן חיל מאד ונאמן ואהוב מאד לאביו, ולא יוכל ענין פנה להעשות על ידי אחר רק על ידי הבן האהוב.

ככה המה התאוות. פי בכל התאוות ודברים הרעים יש ניצוצות הקדושה,

זיע"א לחפש כל יום אחר ברכת התורה
יהורי להעניק לו מברכתו

וְלִזְהָרָה אחר ברכת התורה בכל יום אומרים תכף ברכת כהנים 'יברכך' וגו', כי זהו עקר ה'למוד כנ"ל. וכן שמענו בשם הרב הקדוש מוה' זושא זכרוננו לחיי העולם הבא כי בכל יום אחר ברכת התורה היה הולך בשוק לחפש אחר איש מזרע ישראל כדי להעניקו מברכותיו מי שהיה זוכה להיות ראשון, יהיה מי שיהיה, וזה ענין תלמידיו של אהרן בחינת החסד.

באור רמז הפסוק על פי הנ"ל

וְזֶה הפרוש לא תראה והתעלמת וגו' הקם תקים עמו, שיהיה לך קימה על ידי זה פאשר תשיג על צרכי בני ישראל, וגם כי בזה תשלים הקומה שלמה למעלה, כמו שאומרים (ברכת אמת ויציב) 'צור ישראל קומה בעזרת ישראל' פמבאר במקום אחר:

לא יהיה כלי גבר על אשה ולא ילכש גבר שמלת אשה כי תועבת ה' אלקיך כל עשה אלה (כב ה)

תולדות יעקב יוסף

רבי יעקב יוסף מפולנאה זיע"א

זהה שלא לעלות יותר ממדרגתו, וכן שלא יסתפק בפחות ממדרגתו

לֹא יהיה כלי גבר על אשה ולא ילכש גבר שמלת אשה וגו', דכבר בארתי במקום אחר (פרשת משפטים סימן א) פסוקי פרשת יתרו (שמות י"ט כד) 'ויאמר אליו ה' וגו' ועלית אתה ואהרן והכהנים והעם אל יהרסו לעלת וגו', ודרשו חז"ל אתה מחצה לעצמך ואהרן מחצה לעצמו והם מחצה לעצמם וכו' והעם כל עקר אל יהרסו את מצבם לעלות אל ה' וכו', יענין שם מכילתא ורש"י.

וְהֵעֵנִין, דכתב רמ"א (בספר מחיר י"ו) שפונת קמן והיצר הרע יעשו עץ גבה חמשים אמה' (אסתר ה יד), רצה לומר שיעלה מרדכי במדרגה עליונה שעל ידי זו יהיה סבת נפילתו וכו' יענין שם, כי רבוי השמן גורם פבוי הפתילה. ובזה בארתי (פרשת משפטים שם) 'לא תעלה במעלת אשור לא תגלה ערותך עליו' (שמות כ כג) יענין שם.

והוא הדין איפקא, שיאמרו אנשי צורה די לי מדרגות אנשי חמר, זה גם כן אינו, וכמו שכתב האלשיך במשנה כן תימא (אבות פ"ה מ"ט) קל פנשר - שיראה לפרח למעלה מפלם וכו', יענין שם. וכן בארתי (פרשת בהר סימן ח) בפמשה ומה בין תלמידי אברהם אבינו לתלמידי בלעם וכו' (אבות פ"ה מ"ט).

ישמע אליהם. אפשר לרמוז זה על סמא"ל הרשע, שאין סודר ומורה יותר ממנו, ועשה עצמו אל אחר, ומשום הכי לעתיד הקדוש ברוך הוא מבטלו מן העולם, כמו שנאמר (ישעיה כה ח) 'בלע המות לנצח'.

והנה סודר מורה ראשי תבות ס"מ. עוד, מרה גימטריא אל אחר עם האותיות. עוד, זולל סבא גימטריא סמא"ל עם האותיות והכולל. עוד, זולל סבא עם הכולל גימטריא סמא"ל, להודיע דעל סמא"ל הוא מדבר, שזהו שאינו שמע בקול אביו ו'אמו' שהם קדשא ברין הוא ושכינתיה לעולם, שהרי מרד בהם ועשה עצמו אל אחר, לכן לעתיד במהרה בימינו ודגמהו כל אנשי עירו, הם בית דין של מעלה בהספמה אחת, ומתקים בלע המות לנצח, וזהו ובערת הרע מקרבך, דבטול סמא"ל הוא הנקרא בעור הרע כראוי:

לא תראה את חמור אחיך או שורו נפלים בדרך והתעלמת מהם הקם תקים עמו (כב ד)

תפארת שלמה

רבי שלמה מרדוקסק זיע"א

'הוי מתלמידי של אהרן' - שלמוד התורה יהיה בבחינת החסד

הקם תקים עמו. הנראה לכאר, על פי מה שאמרו בפרקי אבות (פ"א מ"ב) הוה מתלמידי של אהרן, או מתלמידי של אברהם אבינו עליו השלום (שם פ"ה ט). פרוש שיהיה הלמוד שלו בבחינת הלמוד של אברהם אבינו או מבחינה של אהרן הכהן, שהם היו מבחינת החסד לכן הברכות היו מסורים בידם, כמו שנאמר באברהם אבינו (בראשית יב ג) 'ואברהם מברכיך', הברכות מסורות בידך (רש"י). וגם באהרן הכהן כתיב (ויקרא ט כב) 'וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם'.

הלומר תורה לשמה וזכה להשפיע חסדים וטובות לכלל ישראל

וכן כל האיש הלומד תורה לשמה וזכה להשפיע לכנסת ישראל טובות וחסדים. וזה שאמרו (אבות פ"ב מ"ח) אם למדת תורה הרבה אל תחזיק טובה לעצמך, כי צריך להיות בחינת משפיע לזולתו. וזה שאמרו (שם פ"ו מ"ב) נעשה כמעין המתגבר, שבחינת המעין שאינו מתגבר עבור עצמו רק להשפיע לזולתו. וזה שנאמר (לעיל ו כה) 'וצדקה תהיה לנו כי נשמר לעשות', פרוש שיהיה למודנו בבחינת צדקה להשפיע טובות.

הטעם לאמירת ברכת כהנים אחר ברכת התורה | דרכו של הרבי רבי זושא

ונשלחו אותן התאוות אל האדם הישראלי, שעל ידי זה הוא יודר ונופל אל אותו הרע, כי במקום שהמחשבה שם כל האדם שם, וכששב האדם, תכף ומיד ומדחה התאוה מפני פחד ה' ואהבתו, אז מיד הוא עולה משם ועולים עמו כל הניצוצות אשר היו שם, והרע הפך לטוב והחזיר הכל אל השם יתברך.

ומה שנעשה ענין זה על ידי האיש הישראלי, הוא לטעם היותנו בני אהובים, בני בחונים בוררים ונאמנים לפני אבינו שבשמים, אין נעשה עסק כזה רק על דינו.

הנה פאשר ישם האדם על לבו דבר זה, אזי בחשק נמרץ יתלהב לבו לעשות רצון אבינו מלפנו וללחם מלחמתו, ויהיה קל בעיניו לדחות התאוה כמעביר הפקק מעל הצלוחית. וכל המרבה להעמיק בדבר זה הרי זה משבח ויתברך מאלהי אמן, והבן.

רמז לשון הנמרא 'זכור לו יום המיתה'

ואחשב שלזה רמזו ז"ל (ברכות ה.) זכור לו יום המיתה, בתבת 'לו' ירצו על יצר הרע דאיררו ביה, רצה לומר שיזכור האדם וישים על לבו כי היצר הרע שמתגבר עליו הוא 'לו יום המיתה' רצה לומר להיצר הרע, וששביל זה נפל לו התאוה - כדי לבטל הרע ההוא, ושהוא הבן האהוב והנאמן לפני אבינו שבשמים ללחם מלחמתו, ובחשק זה ידחהו, והבן.

הרמז בפסוקי הפרשה

ואל ענין זה רמזתי בפסוקים שהתחלנו, אמר כי תצא, רצה לומר כשיתגבר תאוה חס ושלום על האדם, שהוא ענין יציאה, שיורד מהקדשה אל מקום הרע ויוצא מרשות היחיד לרשות הרבים, אזי תדע כי יציאה זו היא למלחמה על איביך וכאמור.

ואז בידיעה זו עצמה ובסבתה ונתנו ה' אלקיך בידך, והינו פאמור זכור לו כו' - שעל ידי זה נדחה היצר הרע ונתהפך הרע לטוב, ושכית שכיו הינו הניצוצות שהיו שם בשבי יקחו משם, והבן ודו"ק:

כי יהיה לאיש בן סודר ומורה אינו שמע בקול אביו ובקול אמו ויסרו אתו ולא ישמע אליהם וגו' (כא יח)

מחטף הלבן

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

לעתיד לבוא יתבטל הסי"מ מן העולם

כי יהיה לאיש בן סודר ומורה אינו שמע בקול אביו ובקול אמו ויסרו אתו ולא

ברוך הוא וינסת ישראל, שהקשר של ישראל לאביהם שבשמים נמשל לארוסין ונשואין.

והחלוק ביניהם הוא: ארוסין שהם 'קדושין' – מלשון 'אסר לה אפולי עלמא כהקדש' (קידושין ב:) – מורה על המשכת קדשה עליונה על האדם, שלמעלה מעלה מגדרי העולם, שלכן היא בהבדלה מן העולם – קדשה מלשון הבדלה – הפועלת באדם פרישות והבדלה מן העולם (אסור, שלילה); מה שאין פן ענין הנשואין הוא, באשר קדשה זו נמשכת בהאדם בפנימיות, עד שהאדם, גם כפי שהוא בהגבלות הגוף והעולם, נעשה כלי לקדשה זו.

וזהו שענין הנשואין כשלעצמו (הינו היחוד וההמשכה בפנימיות) אינו עקר החדוש דמתן תורה, כי התנועה דהמשכת אור הקדשה בפנימיות ישנה גם קדם מתן תורה (הינו באור האלקי המגבל, שלפי ערך העולמות); ועקר חדוש התורה הוא בענין הקדושין, שהיא המשכת קדשה שלמעלה מגדרי העולם, שזו אינה בכחו של אדם מצד עצמו אלא רק בכח התורה;

אלא שלאחרי שנתן לאדם הכח להמשיך קדשה זו, הרי הנשואין הבאים אחר כך, שבהם נמשכת קדשה עליונה זו בפנימיות, הם בדרך ממילא באפן אחר לגמרי, באפן של קביעות וקשר חזק, בין שהמשכה בפנימיות היא מקדשה זו שלמעלה מגדרי העולם.

ואדרבה: תכלית הפונה היא לא בענין הקדושין (שהאור נשאר בכחית הבדלה ומקורו), אלא דוקא בענין הנשואין, שהיא המשכת הקדשה בעולם דוקא, שענין זה יהיה בגלוי לעתיד לבוא, וכמאמר רז"ל שבעת מתן תורה היה רק ענין הארוסין, וענין הנשואין בין הקדוש ברוך הוא לכנסת ישראל יהיו בגאולה האמתית והשלמה על ידי משיח צדקנו, יבוא ויגאלנו ויוליכנו קוממיות לארצנו, במהרה בקמינו ממש (חלק לט עמ' 32 ואילך);

ולא אבה ה' אלקיך לשמע אל בלעם ויהפך ה' אלקיך לך את הקללה לברכה כי אהבך ה' אלקיך (כג ו)

דגל מחנה אפרים
רבי משה חיים אפרים מסדילקוב זיע"א
המכנה מתכנה אך בלעם אינו ככלל זה
ויהפך ה' אלקיך לך את הקללה לברכה. הנה תבת לך מיתר. ויש לבאר

שם 'אשת איש', מכל מקום, כמה וכמה חייבים חלים רק על ידי נשואין, שאז הרי הם איש ואשה לכל הדברים.

ועל הערה על הרמב"ם בהלכות אישות פי זה צריך עיון קצת, שבריש הלכות אישות מבאר הרמב"ם רק ענין הקדושין (ארוסין), ואלו דין נשואין לא הזכיר עד פרק י'. ולכאורה הנה ליה לבאר שם 'נשואין' תכף בריש הלכות אישות, ביחד עם באור שם קדושין וארוסין.

ונראה לכוון, שסבירא ליה להרמב"ם, שעקר חדוש התורה בענין אישות דישאל הוא רק בגדר קדושין, שכל גדר לקוחין אלו נתחדש על ידי צווי התורה, אבל בענין הנשואין, לא נשתנה מהות ונגדר האישות מכפי שהיה קדם מתן תורה. **דענין** הנשואין עצמם הוא המציאות דחיי אישות, בלשון הרמב"ם 'מכניסה לתוך ביתו כו' ותהיה לו לאשה, ויבזה אין שנוי (עקרי) בין קדם מתן תורה ללאחר מתן תורה.

וזהו שדיק הרמב"ם בלשונו 'בין שנתנה תורה נצטוו ישראל שאם ירצה האיש לשא אשה יקנה אותה תחלה כו' ואחר כך תהיה לו לאשה, והולך ומפרט ענין 'לקוחין' אלו ולא הענין ד'לשא אותה' (נשואין), כי חדוש התורה אינו בענין 'לשא אשה' (תהיה לו לאשה) גופא, שענין זה נשאר כמו שהיה קדם מתן תורה, אלא רק בלקוחין הקודמין לנשואין, 'יקנה אותה תחלה (ואחר כך תהיה לו לאשה)'.
וזה גופא הטעם שהקדים הרמב"ם על דבר סדר ענין האישות 'קדם מתן תורה', שאין זו (רק) הקדמה להבין החדוש בקדושין של ישראל, אלא כדי לבאר שם נשואין (גם עתה לאחר מתן תורה), שזהו עקר ענין האישות.

ונמצא, שלא זו בלבד שהרמב"ם לא השמיט כאן באור שם נשואין, אלא אדרבה, זוהי התחלת הלכות אישות [אלא שמבאר ביצד היה 'קדם מתן תורה', בין שנה לא נשתנה אחרי מתן תורה] – ורק אחר כך מבאר עשרים שמות פרטיים השייכים לענין הנשואין (החל מהשם 'קדושין').

ויש לבאר ענין ה'נ'ל בגדר קדושין ונשואין על פי פנימיות הענינים: ידוע שאיש ואשה הם משל על הקדוש

באור ענין ה'נ'ל בגדר קדושין ונשואין על פי פנימיות הענינים

באור ענין ה'נ'ל בגדר קדושין ונשואין על פי פנימיות הענינים: ידוע שאיש ואשה הם משל על הקדוש

'גבר' אנשי הצורה, 'אשה' אנשי החמר | באור הרמז בפסוק
וכבר נודע פי 'גבר' נקרא אנשי צורה, ו'אשה' נקרא אנשי חמר שפשו פחם כנזקה. ויבין יוכן לא יהיה כלי גבר על אשה, רצה לומר שילבש במדת גבר וחסידות מי שאין רק בתאר אשה, והוא הדין איפכא, לא ילבש גבר שמלת אשה מדת אנשי החמר, רק כל אחד לפי בחינתו הראוי לו.

באור הפסוק 'כי תועבת ה' כל עשה אלה'

וזהו שנאמר 'תועבת ה' כל עשה אלה' (דברים יח יב), שיהיו הכל עושים אלה בבחינה אחת, זהו תועבה, ורצונו לומר דבש"ס ודברים (א) אמרו לשון תועבה הוא תועה אתה בה וכו', והכי נמי פה, שהוא תועה בדרך הראוי לו לתפס ולאחז דרך אחר שאינו ראוי לו והוא תועה בה, על פן יאחז צדיק דרכו הראוי לו. וזה שאמר 'כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל' (שמות יט ג) וק"ל:

שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך (כב ז)

אמרי פנחס
רבי פנחס מקוריץ זיע"א
קריאת פרשת שלוח הקו מסגלת לבנים
שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך. ודרשו רז"ל במדרש (דבר ו) אם אין לך בנים – תקח לך, על ידי מצוה זו תזכה לבנים. ואמר, שלכך יש לחשובי בנים לקרות פרשת שלוח הקו, שיהיה נחשב כאלו קיים מצוה זו:

כי יקח איש אשה ויבא אליה (קדם מתן תורה היה אדם פוגע אשה בשוק אם רצה הוא והיא לשא אותה מכניסה לתוך ביתו ובועלה בינו לבין עצמו ותהיה לו לאשה. כיון שנתנה תורה נצטוו ישראל שאם ירצה האיש לשא אשה יקנה אותה תחלה כו' ואחר כך תהיה לו לאשה שנאמר כי יקח איש אשה ויבא אליה, רמב"ם ריש הלכות אישות) (כב יג)

לקוטי שיחות
רבי מנחם מענדל מליובאוויטש זיע"א
ארוסין ונשואין | גמר החיובים רק על ידי הנשואין
בגדר אישות דישאל יש שני שלבים – ארוסין שהם הקנין ולקוחין, ונשואין (על ידי בניסה לחפה). ואף על פי שגם על ידי ארוסין לחוד כבר חל על האשה

מאור ושמש

רבי שלמן עפשטיין זיע"א

לא יבקש גדולות לנפשו שתכף ומיד תשרה עליו שכינה אלא צריך ימים רבים לבקש עד שתקבל תפלתו. גם לא יבקש משכון בשכר פעלתו

יראה לפרש המשוך הפתויים המלמדים טועים בינה ודעת בעבודת השם יתברך, לאשר נמצאים קצת אנשים ממבקשי ה' שפאשר מתחיל האור להתנוצץ עליהם להלהיב לבכם לעבודתו יתברך, יבקשו גדולות לנפשו להופיע עליהם אור השראת השכינה. גם יש אנשים קראם בחובת הלקבות (שער הבטחון) 'פעלי משכנות', כי יבקשו משכון בשכר פעלתם שיהיה להם די מחסורם.

ימים כבירים על האדם להתחנן לפני ה' שיוכה להתקבל לרצון

ומה נעים מאמר אדומור רבן של כל בני הגולה מרנא ורננא אלימלך נבג"מ במשנת וכבר אמר אנא השם (יומא ב:), פרוש שצריך זמן רב וימים פכירים להעתיור בכל לב ולאמר אנא השם עד שישמע קולו ותקבל תפלתו לרצון.

ומי האיש קדוש אשר הופיע עליו השם יתברך רוח קדשו, אינה אלא מתנת חנם באהבתו ובחמלתו על עמו לנהלם על ידו, כמאמר הפתוב 'נתתי משכני בתוככם' (ויקרא כו יא), שנה מתנה היא מאתו יתברך לבניו ועבדיו להשרות שכינתו עמם בגלותם 'ובכל צרתם לו צר' (ישעיה סג ט) כפיכול. ולשון 'משכני' הוא לשון משכון וערבון, שהשכינה ממשיכת לעמו עד עת קץ אשר יקבץ נדחגו ויפדה אותנו עמו בכפיכול. ומי שחננו השם יתברך אינה השגת אור שכינתו יתברך יראה שיעשה מעלה מעלה, כי כל עבודתנו להעלות השכינה וליחדה עם דודה ולא ישאר מטה מטה.

באור הפסוק על פי הנ"ל

וזה פרוש הפסוק. כי תשה ברעך לשון משיאין משואות (רי"ה פ"ב מ"ב), ופרושו כשילהיב ויבעיר לבכך בדבקות אורו יתברך, לא תבא אל ביתו לעבט עבטו פרוש שלא תבקש לך השראת השכינה הממשפנת לנו טרם ינתן לך.

גם בא לרמוז מה שאמר החובות הלקבות שלא תבקש ערבון בשכר פעלתך. רק בחוץ תעמד, שכל שעה תדע אשר עדין לא התחלת לפגס כלל.

והאיש אשר אתה נשה בו, הוא על דרך שאמר אדומור רבן של כל בני הגולה רבנו אלימלך נשמתו בגנזי מרומים על פסוק 'מה ה' אליהך שאל מעמך כי אם ליראה', שהוא לשון שואל ולנה,

מקלקל את הנשמה, ולא יהיה לו מורה דרך, שלא יהיה חוזר הנשמה להוכיח לגוף, כיון שהנשמה גופא מקלקלת.

אם כן פשהאדם הולך לדבר לשון הרע, חושבת שאינה רוצית כלל לעבד להשם יתברך, כיון שיודעת שהגוף יהיה הולך לטמיון, מחמת שלא יהיה לו שוב מורה דרך כלל, דבשאר העברות הנשמה מטמנת עצמה בגוף או שבורחת על רגע עד אחר העברה, אם כן הנשמה אינה חוטאה ותיכל לתקן הגוף.

אבל

הדבור הוא רק מן הנשמה, והגוף היא בהמה ואין לה דבור, ונפש הבהמה שנשאר גם כן אין לה דבור, דהא כל הבהמות יש להם נפש בהמה ואין להם דבור, רק הנשמה.

אם כן בלשון הרע נעשית הנשמה מתקלקלת בדבור לשון הרע, אבל בשאר העברות הוא רק בנפש הבהמה והנשמה מטמנת עצמה בגוף.

הטעם שהאומר לשון הרע ככופר בקב"ה על פי הנ"ל

ועל כן כתב המדרש שפיר שאינו אומר לשון הרע עד שכופר בהשם יתברך, [שכן הוא] יודע שמקלקל לנשמה, ולא יהיה לגוף מורה דרך, ויהיה חוטא שוב יומם ולילה, ויהיה בבהמה שאין לה דעת, ויהיה עלול לחטא. ואם אינו חושש לזה כלל והולך לדבר לשון הרע, מוכח שכופר חס ושלום בה'.

התקון ללשון הרע על ידי רבוי למוד התורה | באור 'תורת ה' תמימה משיבת נפש'

וצריך לעשות תשובה יותר משאר העברות שעובר, והיות וצריך על לשון הרע יותר תשובה לעשות לכן ילמד תורה הרבה, שנאמר 'תורת ה' תמימה משיבת נפש' (תהלים יט ח), ושמעתי מאדומ"ו הקדוש מורנו הרב שמחה בונם שאמר פרוש, אף אם חוטא ואבד הנשמה, שהנשמה בורחת ממנו מחמת שהרבה בעברות או לשון הרע ואבד הנפש, אזי אם ילמד תורה, 'משיבת נפש', התורה משיב לו הנפש, ואם ילמד תורה הנפש חוזרת אצלו, ודו"ק:

כי תשה ברעך משאת מאומה לא תבא אל ביתו לעבט עבטו, בחוץ תעמד והאיש אשר אתה נשה בו יוציא אליך את העבוט החוצה ואם איש עני הוא לא תשכב בעבטו השב תשיב לו את העבוט כבוא השמש ושכב בשלמתו וברכך וגו' (כד י"ג)

בדרך פשוט, דהנה ידוע כל המברך מתברך, והיה יכול לטען ולומר כיון שמקלקלתו של בלעם נעשו ברכות, נמצא שהיה בלעם בגדר מברך ויתברך גם כן. לנה דקדק מקור החכמה באמרוטיו הטהורים, ויהפך 'לך' ויקא את הקללה לברכה, והטעם 'כי אהבך ה' אליך', אבל זולתך יחשב בכלל מקללים, והבן:

זכור את אשר עשה ה' אליך למרים בדרך בצאתכם ממצרים (אמר רבי אסי, אין אדם אומר לשון הרע עד שכופר בהקדוש ברוך הוא, שנאמר 'אשר אמרו ללשוננו נכביר שפתינו אתנו מי אדון לנו' (תהלים יב ה), דברים רבה ו יד) (כד ט)

בפני אבי"ב

רבי יעקב אריה מרדכימין זיע"א קושיית הרי משה

וכתב הדי משה: וצריך לתן טעם מדוע עברה זו גרועה מכל העברות אשר יעשה האדם מבלי שכופר בהשם יתברך, עין שם שתרץ בדתך.

כל החטאים נעשים בנפש הבהמית ולאחר מכן הנשמה מלמדת האדם לשוב בתשובה

יש לומר, משום דכל העברות שהאדם עושה, הנשמה טמנת עצמה, ובורחת מן הגוף פשהאדם ורצה לעשות עברה, ואף אם אדם עובר – יעשה העברה רק בנפש הבהמה שנשאר באדם.

והיות והנשמה נבראת באדם רק כדי להיות כמלמד לאדם להראות לגוף זה אלי ואנוהו, ומלמד לגוף רוממות האל וגדלות הבורא ולהיות ירא לפני השם יתברך, ועל כן לאחר החטא חוזרת הנשמה לגוף, ומראה לה המעשה רע שעשתה כדי שתעשה תשובה.

ואם כן יכול לומר שאינו כופר בהשם יתברך בעשית העברה, שחושב שיוכל לתקן בתשובה על ידי הנשמה כשתהיה חוזרת לגוף אחר העברה, ואף אם תאמר [והא האומר] אחרטא ואשוב אין מספיקין בידו לעשות תשובה, אמרו רק אין מספיקין – שקשה לו לעשות תשובה, ואף על פי כן אם דחק עצמו בחזק ועושה תשובה מהני.

על ידי אמירת לשון הרע מקלקל גם את הנשמה עצמה ושוב אין מי שילמדנו לשוב בתשובה

אבל הדבור הוא מן הנשמה, כמו שכתוב ויפח באפיו נשמת חיים ויהי האדם לנפש תיה' (בראשית ב ז), ותרגם 'לרוח ממללא', אם כן הדבור הוא רק מן הנשמה. ואם כן פשהולך לדבר לשון הרע הוא

• לשונות של אור •

בית המקדש

זרע קדש

רבי נפתלי מרופשיץ זיע"א

כל אדם בונה במעשיו את בית המקדש

בכל יום כשאדם עובד אותו ית"ש, הכל לפי מעשיו בונה את ירושלים ובית המקדש, יש בונה ביום אחד שורה שלמה, ויש מגיח למשל לבנה אחת (ד"ה כי תבנה):

יצר הרע

שפת אמת

רבי יהודה אריה לייב מגור זיע"א

היצר אין לו יסוד קבוע אלא דמיונות שוא

כי היצרים שבאדם אין להם יסוד קבוע והיצה"ר בדמיונות שוא מכלכל האדם. ויצר מלשון ציור ודמיון. אבל הנשמה שבאדם יש לה יסוד קבוע ובכחה לברר האמת מדמיונות ב' היצרים. ובעבור היצר נתלבשה תורה בלבושים וציוורים לעזר להאדם בעה"ז השפל (שנת תרל"ד):

תפארת שמואל

רבי שמואל צבי מאלכסנדר זיע"א

היצר מתעה את האדם כאלו הוא אוהבו

היצר מפתה את האדם לרע ומראה את עצמו כאלו הוא אוהבו, ויש להתפלל להשם יתברך שיראה בעין שכלו שהיצר שונאו, ובפרט בחדש אלול (אות ט):

מאור ושמח

רבי קלונימוס סלמן עפשטיין זיע"א

הרוצה לעבד הבורא לא יהיה להוט לשמע כל מה שהבריות מדברים

כל איש אשר נקחו עיניו שכלו מעורון סכלות הזמן, ומלא את ידו לערף מלחמה וקרב למול יצרו, ולטהר רעיוניו ולבו לעבודת הבורא, ולקדש ולטהר גופו ואבריו לכל יגע בהם ערל וטמא מסטרא דמסאבא, צריך לשמר ברית הלשון וכו' ולכל ישא שמע שוא מכל דבר הנדבר בין אנשים וכו', והעצה היעוצה להנצל מזה הוא, לכל יהיה ציתו ולהוט לשמע רב דברים וכו' (ד"ה כי

תצא):

מזמות הוא יצר הרע שהיה מצליח בך בשאר ימות השנה, השמר לך בל תגרה בך עכשו ויאמר לך שלא תוכל לשוב, אל תשת לב לגרוניו, כי דבריו מהבל ימעטו, רק חזק ואמץ, ואתה תשוב ושמעת בקול ה', והוא יהיה בכסלך ושמר בגלך מלכד:

עטרת ישראל

רבי ישוראל מבאהאפאלי זיע"א

דברי תבנה והתעוררות שיאמר האדם ויתחנן לפני בוראו בימים אלו

לכן אנחנו מפילים תחנונינו לפניו יתברך בחדש הזה: רבנו של עולם אתה יודע האמת שאין בנו כח לשוב אליך בלב שלם כראוי, כי השאור שבפסה מעכב ויצר הרע בוצר בקרבנו תמיד, והוא בעל תחבולות להדיחנו ממקום הקדשה, ואין בנו כח לעמד נגדו וכל כחות האדם תלושים נגדו, וכל מה שאנחנו מתחזקים לעשות רצון אבינו שבשמים הוא מתגבר עלינו כפלים עד שמביא אותנו אל כל התאות והבלי עולם השפל הזה להרחיקנו מעבודתך, לכן חוסה על עמלך ועשה למענך והושיענו.

ומי האיש התפץ חיים ישים אל לבו איך שהוא מתפש ברשת היצר הרע ופונה אל כספו וזכבו להרבות לו הון ועשר בביתו, ומטריד בנה מחו ולבו יומם ולילה, ואינו מפנה מכל צד להסתפל על עצמו איך שהוא מתעה בדרך ומקשר בכל השטותים, וכמשא כבד וכבד עליו לעשות אפלו שעה אחת עבודתו יתברך ללמד או להתפלל בכונה או לומר תהלים - אפלו בחדש הזה שהוא מוכן לתשובה.

לכן יבנה במר נפשו ויבקש רחמים להוציאו ממאסר היצר הרע ולהשיבו בתשובה שלמה, והשם יתברך שומע תפלת כל פה ויקבל תפלתו ברצון וישלח עזרו מקדש לטהרו מכל סיג ופגם. אף יראה האדם בעצמו להיות משופטי נפשו ולעשות גדרים וסיגים לשמר את עצמו מהמעשים המכערים ומן הדומה להם.

וכל אדם חייב לומר בשבילי נכרא העולם, ואיך יסכן לבא לפני מלך עולמים ברוך הוא לבקש מחילה וסליחה וכפרה אם עוד טמאתו בו, והוא כבהמה ממש רודף אחר כל תאות הבהמיות, אפלו בעת הלמוד והתפלה לבו כל עמו ופונה דעתו לכל השטותים שבעולם, והרי הוא משתף שם שמים ודבר אחר וכאלו ממליך עליו אלקים אחרים, ואם בלבבו יבין כל זאת ושב ורפא לו:

שהקדוש ברוך הוא לזה דבר זה מעמך, שכל המדות הם שיקים בהקדוש ברוך הוא חוץ מיראה.

וזהו והאיש זה הקדוש ברוך הוא, אשר אתה נשה בו יוציא אליך את העבוט היא השקראת השכינה הקדושה.

ואם איש עני הוא. מבאר בתקונים שבכפלי כול בימי הגלות יתאר כן. ולא תשכב בעבטו פרוש שלא תשאר משכב עם אור החופף עליך, אמןם תראה להעלות שכינה הקדושה ליחיד עם קודשא בריך הוא, וזהו השב תשיב לו את העבוט, ופרוש כבוא השמש, כשיחיל לזרח עליך אורו יתברך, וזהו יחוד העליון המרמז במה שאמר ושכב בשלמתו וכו':

חדש אלול

שערי ארוכה

רבי יעקב אביהצירא זיע"א

אף שחטא הרבה יעשה תשובה באלול

דום לה' והתחולל לו אל תתחר במצליח דרכו באיש עשה מזמות (תהלים לו ט). ליה' ויהתחולל לו אל ראשי תבות למפרע 'אלול'. וכא רמז 'אלול' בכאן לזרז את האדם להתעורר משנתו לעשות תשובה באלול שהוא עת רחמים ועת רצון, לכל ישיא אותו יצר הרע במועצותיו הרעים איך יוכל לשוב בתשובה והוא בכל חדשי השנה היה פרא למוד מדבר, ומתהלך אחר עצת היצר הרע, וטבע במצולות גם, ועכשו ברגע קטן יוכל להנצל ממנו, וכוזה יבוא לאדם רפיון ידים וכשלות כח וימנע מלעשות תשובה.

על זה בא דוד המלך עליו השלום לחזק את ידיו שלא ימנע מלעשות תשובה, כי התשובה מועילה בכל זמן, ובפרט בחדש הזה שהוא מסגל לתשובה, והקדוש ברוך הוא מצוי וקרוב בו, וימינו פשוטה בו לקבל שבים יותר מן החדשים האחרים, ודבריו יצר הרע מהבל ימעטו לא תאבה לו ולא תשמע אליו.

וזהו שאמר 'דום לה' והתחולל לו', דהינו שוב לה' וקנה לו בחדש אלול שיקבל תשובתך, ואל ישיאך יצר הרע שבכל שאר ימות השנה היה מצליח דרכו עמך, שכל מה שהיה אומר לך לעשות היית עושה, וכל המזמות שהיה אומר לך לעשות היית עושה.

וזהו 'אל תתחר במצליח דרכו באיש עשה

גפילות

אמרי אמת

רבי אברהם מרדכי מגור זיע"א
יש להכין עצמו מראש לגפילה
כשבאה התחדשות, צריכים לרעת שיש
גפילה אחריה, והעצה היא להכין
את עצמו, להתחזק כדי שיוכל להשאר
במקומו:

צדיק

מאור עינים

רבי מנחם נחום משטרנוביל זיע"א

רק דברי הצדיק משפיעים על האדם
לשנות מעשיו

אנו רואים אף שאדם לומד דברי תורה
ויראת השם, אבל אינו מקים ולא
שם על לבו יראת השם כלל, וכשכא אל
הצדיקים ושומע לתוכחתו הנה יכנסו בו
דבריו כאש בוערת בקרבו ויכניס בו יראת
השם לעבוד ולקיים:

ראשית

שם משמואל

רבי שמואל מסוכטשוב זיע"א
חשיבות ענין הראשית, בכל יום, ובתחלת

שנות האדם, וכשנה ראשונה, ובתחלת
השנה

וזה למוד גדול לכל אדם להשגיח היטב
על הראשית שלו, ראשית בואו לכלל
מצות בהיותו בן י"ג, וכן בהיותו אדם שלם
על ידי הנשואין, אז מתחילה תקופה חדשה
שישגיח היטב על ראשית שנותיו אז
וכו', וכן בכל שנה, ראשית השנה ראש השנה
יום הכפורים וסכות, שיהיה בתשובה ודבקות,
וימשך אחר זה כל השנה כלה. וכן בכל יום,
ראשית היום, עומדין משנתן שחרית לחטף
את המצות, כי הדיעות במצות שחרית מושכת
אחריה את כל היום כלו (שנת תרע"א):

אוצרות גאוני הדורות

כי תצא למלחמה על איביך ונתנו ה' אליהך
בידך (כא ט')

פני דוד

רבי חיים יוסף דוד אזולאי זצ"ל - החיד"א
התשובה מועילה לכפר אף שהחוטא
נראה ונרחה, משום שבירד לתוך
והנה יש תקירה אחת שחקרו המפרשים
איך מהינא תשובה, והלא נראה
ונדחה אינו חוזר ונראה. ותרצו בזה כמה
שאמרו בזכחים (לה) דכל שבירד לא הוי
דחוי, וכן כתב גם פן הרב פתנות אור
פרישת נצבים, והרב ז"ל שם כתב דלא
מצא במפרשים לשוב לזה, וכד הוינא טליא
שמעתי דבר זה משם פת הקודמין ז"ל
מהמפרשים מרבני אשכנז.

ובזה נבוא אל הבאור, כי תצא למלחמה
על איביך לשון רבים, היצר הרע
ואיבריך עצמם שנעשו מפת דיליה וכוחתיו,
כי עד עתה נשתרשו בחטא והם אויביך,
ונתנו ה' אליהך הוא יכניע היצר הצורר
היצר הרע לפניך.

ולא יקשה דאיך ה' עוזר לו נגד הדין,
דנראה ונדחה אינו חוזר ונראה, לזה
אמר בידך, דכל שבירד אינו דחוי ובידך
לתקן, ולכן הבא לטהר מסייעין אותו מן
השמים.

ושעור הפסוק ונתנו ה' אליהך, מטעם
שהדבר בידך, ואין זה נראה
ונדחה, ושכית שכיו הם איבריך שנושבו
והרגלו בדרךיו של היצר הרע והיו לך
לאויבים, עתה ושכית שכיו והיו נכונים
לעבודת ה'.

מאזני צדק

רבי מנחם מנדל שפירא זצ"ל
היוצא למלחמה ומתגבר עליו יצרו אין
זכרון יום המיתה מועילו

שמעתי לפרש מידדי הרב הגביר המפרסם
מוהר"ר יצחק פריעד ז"ל מקליינר
ווארדיין הטעם ברש"י שכתב ו'לקחת לך
לאשה' לא דברה התורה אלא כנגד יצר
הרע, שאם אין הקדוש ברוך הוא מתירה
ישיאנה באסור.

וקשה אם פן למה דוקא התירה לו
התורה במלחמה, ולא בכל מקום
שמתגבר עליו היצר הרע. ואמר הוא ז"ל
על דרך הגמרא (ברכות ה), דבשלמא בעלמא
צריך להרגיו יצר טוב על היצר הרע מקדם,
נצחו מוטב ואם לאו יעסק בתורה, ויקרא
קריאת שמע, ואם לאו יזכר לו יום המיתה.

אבל בכאן במלחמה אשר רבים חללים
הפילה ועצומים פל הרוגיה, ואחרי
אשר הוא הדרך על המתים עוד יצרו
מתגבר עליו על אשת יפת תאר, לזה אין
תקנה עוד, פי אפלו יום המיתה אשר סוף
פל הבחינות להכנעת היצר הרע גם זה
לו ללא יועיל, ובהכרח הנה להתירה לו.

וראית בשכיה אשת יפת תאר וחשקת בה
ולקחת לך לאשה (כא יא')

אנק סופרים

רבי אברהם קונקי זצ"ל
מאשת יפת תאר יש רק תועלת אחת

מוכא בגמ' קדושין (כא ט'): 'לא דברה תורה,
אלא כנגד יצר הרע'. ופרש רש"י
(עה"פ) 'שאם אין הקב"ה מתירה, ישיאנה
באסור. אבל אם נשאה, סופו להיות שונאה,

שנאמר אחרי' כי תהיין לאיש שתי נשים
האחת אהובה והאחת שנואה וגו'" (דברים
כא, טו). וסופו להוליד ממנה בן סורר
ומורה, לכה נסמכו פרישות הללו.

יש לדקדק, מדוע נקטה הגמ' בלשון
שלילה 'לא דברה תורה, אלא כנגד
יצר הרע'. ונראה לבאר, בהקדים את הגמ'
ביבמות (טו), שמשפרת שאשתו של רבי
חייא היתה מצערת אותו, ועם זאת כאשר
היה מוצא דבר שמתאים לה, היה קונה
ועוטף אותו ומביא לה. ומספרת הגמ',
ששאל אותו רב, מדוע אפה טורח בשבילה
והרי היא מצערת אותך? השיבו רבי חייא,
'דינו שמגדלות בנינו, ומצילות אותנו מן
החטא'. נמצא, ששתי תועליות יש מן
האשה. האחת, שמגדלות את בנינו, והשנייה,
שמצילות אותנו מהיצר הרע.

ומעתה, מאחר שמאשת יפת תאר עתיד
לצאת בן סורר ומורה, הרי שאין
בה תועלת של גדול בנינים אלא רק שמצילתו
מן החטא. וזה שאמרה הגמ' 'לא דברה
תורה אלא כנגד יצר הרע'. כלומר, שמנשואין
אלו תצמח רק התועלת שינצל מהיצר
הרע. (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

והנה ביום הנחילו את בניו את אשר יהיה
לו לא יוכל לכפר את בן האהובה על פני
בן השנואה הכבר (כא טז)

נה צדק

רבי סעדיה הלוי מיקאדו זצ"ל
לאחר מיתת בן השנואה יכול האב לכפר
את בן האהובה

מוכא ב'ספר' (פיס' רטו), 'על פני בן
השנואה הכבר' יאף על פי שכן

שלמה, ועל ידי זה תשיכם לאחיד, דתזכרו גם כן בהתעוררות התשובה פדבארנו בזה.

וזהו וכן תעשה לחמרו, דהיגו התורה שנקראת (בראשית מט יד) 'יששכר חמר גרם', דהיגו בפגם תורתו, וכן תעשה לשמלתו דהיגו המצות, וכן תעשה לכל אבדת אחיד אשר תאבד ממנו ומצאת, דאתה תמצא בו החסרונות וגריעות, לא תוכל להתעלם, כשתלך בדרך ועבודה זו לא תוכל להתעלם, אלא מיד דתראה מדות חכרף תדע ענינו ועבודתו.

שלת תשלח את האם ואת הבנים תקח לך למען ייטב לך והארכת ימים. כי תבנה בית חדש ועשית מעקה לנגד ולא תשים דמים בכיתך כי יפל הנפל ממנו (כב ז-ח)

שמן ראש

רבי הפאל אברהם שאקי זצ"ל

ההכדל בין מצות שלוח הקן למצות כבוד אב ואם

יש לדקדק, בשנוי הלשון שבמצות שלוח הקן נאמר "והארכת ימים", ואלו במצות כבוד אב ואם נאמר "למען יארכון ימיה על האדמה אשר ה' אלהיך נתן לך" (שמות כ, יב).

ויובן, בהקדים את דברי הגמ' בקדושין (טו), מעשה באחד שאמר לו אביו שיעלה למקום גבוה להביא לו גזולות. ועשה כן הבן, ובחזרתו, נפל ומת. והקשטה הגמ', הלא אותו הבן קנים שתי מצות שיעליהן הבטיחה התורה אריכות ימים, וכיצד מת בקצור ימים? ותרץ רבי יעקב, שהשכר על מצות אלו אינו בעולם הזה אלא לעולם הבא, וכונת הפסוק "למען ייטב לך" לעולם שפלו טוב, ו"והארכת ימים" לעולם שפלו ארף.

עוד יש להקדים את המשנה בפאה (פ"א מ"א), שאחד מהדברים שאדם אוכל פרותיהן בעולם הזה, והקרן קיימת לו לעולם הבא, הוא 'כבוד אב ואם'.

ומעתה, במצות כבוד אב ואם, מלבד השכר הצפון לאדם בעולם הבא שהוא "למען יארכון ימיה", הוסיף הפתוב ואמר "על האדמה", לרמוז, שהמקומה זוכה לאכל מפרותיה גם בעוה"ז. אף במצות שלוח הקן שפלו שוכרה הוא רק לעוה"ב, נאמר רק "והארכת ימים" לעולם שפלו ארף.

ובזה יובן גם מדוע נסמכה מצות מעקה למצות שלוח הקן, פי מאחר

בן איש חי

רבי יוסף חיים ב"ר אליהו זצ"ל

ענש הצדיקים על העונות הקדומים בגלגול הקודם

ידוע מה שכתוב בתקונים 'עץ דא נשמתא' שנקראת עץ, וידוע 'חטא' לשון חסרון, וכמו שכתבו המפרשים ז"ל על פסוק זה עצמו.

ובזה יובן, וכי יהיה באיש חטא משפט מות, רצה לומר חסרון משפט מות של סקילה או שרפה וכיוצא, שהוא צדיק ולא עבר על אחת מאלה ועם כל זה והומת במיתה אחת מאלו, אל תהרהר אחר משפטיו ותרבה לומר יש נספה בלא משפט ועבד קב"ה דינא בלא דינא, ותלית אתו על עץ דא נשמתא, שתאמר הן אמת גוף זה צדיק הוא, אף הנפש חטאה כבר בגלגול שעבר ולקחה עתה, ולא עבד קב"ה דינא בלא דינא.

לא תראה את שור אחיד או את שיו נדחים והתעלמת מהם השכ תשיכם לאחיד (כב א)

נחלת יהושע

רבי יהושע הטל אפרתי זצ"ל

כשרואה עכרות חברו יראה לתמן את חטאיו ופגמיו שלו

התורה מלמדנו בזה, דהנה כל הנגעים אדם רואה חוץ מנגעיו עצמו (נגעים פ"ב מ"ה), ואין אדם רואה חוב לעצמו, ויכול האדם כל ימיו להיות בטעות ולא ידע אלו חטאתו אשר חטא, אלא דהקב"ה ברב רחמיו וחסדיו שולח לו לראות את נדחי וגריעות מדות חברו, וצריך לשום לב על זה כשרואה מדות חברו הרעות, דזהו בניקל לראות חסרונות אצל חברו, דלכך מראין אותו מדות חברו דמסתמא יש בו גם כן מדות האלו הרעות, ויראה לתמן חטאיו ופגמיו אשר עשה, ועל ידי זה יתקן גם כן את חברו, דעל ידו באתה לו התשובה והתקטה, ויתקן גם כן אותו בהתעוררות התשובה.

וזהו מאמר הפתוב לא תראה את שור אחיד ושיו נדחים, דהיגו דלא תראה חסרונות וגריעות חברך והתעלמת מהם, דהיגו דאתה תהא בעצמך נעלם מאלו החטאים והחסרונות דבאחיד, ותספיר דאין בך אלו המדות הרעות, ולא תעשה כן, אלא דלכך מראין לך את גריעות אחיד ומדותיו הרעים כדי שיהא השב, דהיגו דידע לך על ידי זה דיש בקרבך גם כן אלו המדות רעות, והשב עליהם בתשובה

הבכור לשנואה. ויש להבין, מה בא ה'ספרי' להשמיענו יותר ממה שמפרש בפסוק.

ויובן, בהקדים את המחלקת המובאת במדרש (ויק"ר כ, יא), בפרוש הפסוק "ויכהן אלעזר ואיתמר על פני אהרן אביהם" (במדבר ג, ה), מהו "על פני", לדעת רבי יצחק, פרושו 'בחייו', וכמו שנגמר "וימת ה'ן על פני תרח אביו" (בראשית יא, כח), שהיה זה בחיי אביו. אף לדעת רבי חייא בר אבא, פרושו 'במותו', כמו שנגמר "ויקם אברהם מעל פני מתו" (שם כג, ג).

ומעתה יש לבאר, שדעת ה'ספרי' היא ברבי יצחק, ש"על פני" פרושו 'בחייו'. וכונת הפסוק לומר, שפול האסור "לבכר את בן הגאובה" הוא רק "על פני" היגו בחיי "בן השנואה הבכר", אבל אם מת בן השנואה בחיי אביו, אף על פי שמת הדין הוא יורש חלק בכורתו ומורישו לבניו, מפל מקום יכול אביו להעדיף את בן הגאובה. ואם אמר "יירשו בני כף וכן בנכסי, ובניו של בני הבכור יטלו כף וכן בנכסי", דבריו קיימים (וכן כתב הרמב"ן).

וזהו שבא ה'ספרי' ללמדנו, שמה שאמר הפסוק "לא יוכל לבכר את בן הגאובה", זהו דוקא "על פני בן השנואה הבכר" דהיגו בחייו. אף אחר מותו, יכול האב להעדיף את בן הגאובה אף על פי שבן הבכור לשנואה. (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

כי יהיה לאיש בן סוחר ומורה איננו שמע בקול אביו ובקול אמו (כא יח)

באר שלמה

רבי שלמה צוקר זצ"ל

כשאין האב מלמד את בנו תורה נעשה לכן סוחר ומורה

כל מי שאינו מלמד בנו תורה, עובר על 'לא תעשה לך פסל', ולבסוף נעשה בן סוחר ומורה (ילקוט ראובני בפרשת יתרו בשם הוה"ק). ואולי יש לרמוז דזה הפונה כי יהיה לאיש בן סוחר ומורה איננו שמע בקול אביו, פי פתיב (בראשית כו כב) 'הקל קול יעקב', זה הקול תורה, והיגו על בן נעשה בן סוחר ומורה פי 'אינו שומע בקול אביו שאביו לא למדו הקול תורה'.

וכי יהיה באיש חטא משפט מות והומת ותלית אתו על עץ (כא כב)

תגיינא, זהו מאמרם ז"ל (ב"ק קיט.) כל הגזול חבירו פאלו נוטל נשמתו, שנאמר (משלי א ט) 'את נפש בעליו יקח'. (פר' יתרו)

שני לוחות הנבית

רבי ישעיה הורוויץ זצ"ל

השבת גולה אפלו ללכת למרחקים כדי שלא יתגלגל רחוק רחוק

ועונש הגזול גדול במאד, אף בשמת אין לו מנוחה עד שהשב ישיב את הגזלה להגזול או ליורשי הגזול, וכל זה בסוד הגלגול, וסוד זה רמזו (ב"ק קג.) 'ולכינו אחריו למדי', כלומר שיקרא בחייו לתקן אפלו לילך בדרך רחוקה, כדי שלאחר מותו לא יכרח להתגלגל רחוק רחוק.

טעמי המצות

רבי חיים וויטאל זצ"ל

ענש הגלגול על מניעת השבת אבדה

וכן תעשה לכל אבדת אחיך אשר תאבד ממנו ומצאתה לא תוכל להתעלם (כב א.) דע כי האדם לפעמים בא הנשמה על ידי עבור, ולפעמים יצטרף לחזר ממש בגלגול, כי הוא יותר צער. והנה ענש מוצא אבדה ואינו מחזירה, שאין לו תקון בעבור אחר מיתתו, אף יצטרף לחזר ממש בגלגול.

וזהו לא תוכל להתעלם, כי אם לא תשיב לו האבדה, אז ענשך הוא שאם תחטא ותצטרף לבא לעולם להתקן, לא יספיק לך במה שתתעלם שהוא סוד עבור לכד, שאינו רק העלם פונדע, שהוא מתעלם בסוד נשמת חבירו, אף התגלגל ממש.

יסוד יוסף

רבי יוסף יוסקא בר' יהודה יודל זצ"ל

השבת אבדה מצוה קלה וענשה חמור מאד

אמנם דע כי ענין גלגול הנשמה מתחלק לב' אפנים, האחד, שאינו בהכרח שימות ושתתגלגל נשמתו באיש אחר לתקן הגלגול, אלא הזכות שלו שבפניו בחייו נכנס נשמה אחת בתוך גופו, ושתי הנשמות יחד, דהיינו הנשמה החדשה והנשמה שלו, המה בתוכו כמו הולד בתוך האשה מעברת, על פן נקרא גלגול זה בחינת העבור. וכשם שהולד מכסה ונעלם בתוך האם, כן הנשמה החדשה בתוך הנשמה שלו מכסה ונעלמת עד פי יתקן הקלוקל, ואז

לעתיד לבא נאמר בהם עד עולם, שישארו בפסולתם ולא יטהרו לעולם.

כי יהיה כד איש אשר לא יהיה טהור מקרה לילה ויצא אל מחוץ למחנה לא יבא אל תוך המחנה. והיה לפנות ערב ירחץ במים וכבא השמש יבא אל תוך המחנה

(כג יא-יב)

אמרי ישראל

רבי ישראל מאיר גליק זצ"ל

ישוב כל יום בתשובה כדי שלא יצטרף להתגלגל שנית

נראה לפרש בדרך מוסר השכל, כי ידוע שמי שחטא ולא השלים עצמו בחייו, צריך להיות עוד הפעם בגלגול, ולא יבא למנוחה נכונה עד שיתקן מקדם מה שעושה ויטהר עצמו מכל חטאיו, לא כן מי שמשלים עצמו בחייו, הוא אינו צריך עוד להיות בגלגול, על פן צריך כל אדם להיות כל ימיו בתשובה, כי אינו יודע עתו וזמנו מתי ימות ואולי ימות פתאום. **והנה** הלילה רמז ליום המיתה, כי להפעל חוטא הוא יום חשיכה ומבוכה, ועל זה מעורר אותנו הפתוב כי יהיה כד איש אשר לא יהיה טהור, שלא השלים עצמו עדין, מקרה לילה וקרהו מקרה שימות, ויצא אל מחוץ למחנה והוא מכרח להיות מחוץ למחנה לבוא בגלגול ולא יהיה במנוחה, ולא יבא אל תוך המחנה.

על פן אמר והיה לפנות ערב, שכל אדם לפנות ערב ישוב קדם מיתתו, ישוב היום שמא ימות למחר נמצא כל ימיו בתשובה ומעשים טובים (שבת קנג.), ורחץ במים וטהר עצמו מכל חטאיו, ואז כבא השמש שאם ימות ח"ו הצדיק שנקרא 'שמש', יבא אל תוך המחנה, יבוא מיד אל מחנה הצדיקים למנוחה נכונה.

• מצוות הפרשה •

ענש הגלגול על גזלת ממון

פרוש הרקאנטי

רבי מנחם ורקאנטי זצ"ל

הגונב או גוזל מחברו עתיד להתגלגל שנית לעולם

ויש מחכמי הקבלה האחרונים שאומרים כי קבלה בינים כי כל הגונב או גוזל חברו עתיד לתקן מעותו ולמות מיתה

שהתבאר שפונת הפתוב "והארכת ימים" שהשכר הוא רק לעוה"ב, לפיכך מזהיר הפתוב שאף אם קימת את מצות שלוח הקזן, אזי אם "תבנה בית חדש", אין לך לסמוך שלא תגיע לכלל ספנה, אלא "ועשית מעקה לגגך ולא תשים דמים בביתך". (באריכות ימכון חכמי ספרד נתיבות)

כי תבנה בית חדש ועשית מעקה לגגך ולא תשים דמים בביתך כי יפל הנפל ממנו (כב ח)

אלף המגן

רבי אליעזר פאפו זצ"ל

השב בתשובה לא יתחיל כראשונה בתעניות וסגופים

כי תבנה בית חדש, רצונו לומר הגוף, אם תרצה שיעשה בריה חדשה על ידי התשובה, ועשית מעקה, רצונו לומר גדרים וסגופים, ולא תשים דמים בביתך שלא תתחיל תכף בתעניות וסגופים, כי יפל הנפל ממנו שזה גורם שילאח ויחזור לסורו, אלא תחלה יקיים סור מרע ועשה טוב עד שיגיל, ואחר כך יתחיל לאט לאט לסגף עצמו כדי לתקן את המעות, כמו שכתב רבנו יונה ז"ל בשערי תשובה (שער א אות יא).

לא יבא ממזר בקהל ה' גם דור עשירי לא יבא לו בקהל ה' (כג א)

מעשה נסים

רבי נסים הפהן זצ"ל

אפני טהרת הממזרים

יש לדעת מפני מה בממזר לא נאמר 'עד עולם', ובעמוני ומואבי נאמר 'עד עולם'. וכבר נתעורר בזה הרב קרבן אהרן ז"ל, ותרץ על פי מה שאמרו בגמרא (קידושין טו), רבי טרפון אומר יכולים ממזרים לטהר, כיצד ממזר שנשא שפחה הולד עבד, שחררו נמצא הבן בן חורין, וקניא לן והלכה פרטי טרפון, ולכך לא אמר בממזר 'עד עולם', מפני שיש לו אפשרות לטהר, אבל עמו ומואב שאין להם תקון ועומדים בפסולתם לעולם אמר בהם 'עד עולם'.

ולעניות דעתי אפשר על פי מה שאמרו שם בגמרא (עב), רבי יוסי אומר עתידין ממזרים ונתנינים להטהר לעתיד לבא, שנאמר וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם, ואמר רב יהודה הלכה פרטי יוסי, נמצא שהממזרים לעתיד לבוא לא ישארו בפסולתם לעולם ויבואו בקהל ה' לעתיד לבא, ולכך לא פתיב בהו 'עד עולם', אבל עמו ומואב שאינם נטהרים

הולכת הנשמה החדשה למכון שבקפה למקומה הראשון, וזה הגלגול אינו חמור.

מה שאין פן אם הקלקול גדול, אין תקנה כי אם שתתגלגל הנשמה בשעת יצירת הולד, ונשמה זו לבד בתוכו, והיא בתוף הגוף זמן רב כל ימי חייו, ולפעמים יצא שכרה בהפסדה, שזה האדם לא די שאינו מתקן, אלא אדרבה גורם לפגמים יותר גדולים, על ידי עונות ופשעים, וזה ענין רע ומר וצר מאד אל הנשמה.

והנה יש מצוה אחת אשר בעיני האדם קל, וענשה חמור מאד, והיא השבת אבדה, שבהיותו עובר על השבת אבדה שרואה אבדת אחיו ומכירה, ואינו מהדר לקח אותה ולהשיבה לבעליה, מכרח לבוא בגלגול בולד הנזכר, וסובל צער זמן רב, ואינו בא בגלגול הקל שהוא בחינת העבור, שהוא מתפסה ונעלם בתוף נשמתו לאיזה זמן, וכנזכר בכתבי האר"י זכרוננו לברכה.

וזה שאמר הכתוב פרשת כי תצא וכן תעשה לכל אבדת אחיך אשר תאבד ממנו ומצאתה לא תוכל להתעלם, שלא תזכה לבחינת העבור שתתעלם ותתפסה נשמתך בנשמת האדם, כי אם תתגלגל בולד נוצר, והוא קרוב להפסד ורחוק לשכר, וענין רע מאד כאמור. (פרק לב)

עליו, או אם יש לו על שום אדם, כדי שלא יתגלגלו.

מגלה צפונות

רבי אליהו הכהן זצ"ל

ואליו הוא נשא את נפשו - רמז לענש הגלגול על כבישת שכר שכיר

ביומו תתן שכרו ולא תבוא עליו השמש כי עני הוא ואליו הוא נשא את נפשו ולא יקרא עליך אל ה' והיה כך חטא. כתב הרב בעל שפתי פהן, עוד מצאתי כתוב 'ולא תבוא עליו' שאם לא תתן לו תבוא עליו בגלגול, ופרוש 'עליו' בשבילו כדי להחזיר לו חובו [וכו'], עכ"ל.

ועל פי דבריו אתי שפיר אמרו ואליו הוא נשא את נפשו, מלת 'אליו' בעבורו, כלומר בעבורו 'נשא את נפשו' שצריך להתגלגל, לכן תן לו כדי שלא יקרא עליך אל ה' והיה כך חטא, כלומר יבוא אליך חסרון גדול, שבמקום שתהיה נשמתך צרורה בצרור החיים, מוציאים אותה לשלחה, שתתלבש בחומר בגוף נגוף פעם אחרת.

פרוש הגר"א לספר משלי

רבי אליהו מווילנא זצ"ל

אף הנגול חוזר להתגלגל

מציל נפשות עד אמת (משלי יד כה). פרוש, העד אמת מציל ב' נפשות, נפש הנגול מעושקו, ונפש הגולן גם כן הוא מציל מדינה של גיהנום [וכו']. ועוד מציל נפשות, כי הגולן דבר מתברר ולא החזירו עד פלות מיהם, מכרחים שניהם לבוא בגלגול, הגולן והנגול, וילכך פשטתמו יחזרו הגולה לבעלים הוא מצילים מגלגול,

וזהו 'מציל נפשות'.

עשרה מאמרות

רבי מנחם עזריה פאנו זצ"ל

ימחל הנגול לגולן להנצל מלהתגלגל שנית מפני תקנת הגולן

ובכלל זה לאו שנתן לתשלומים ושלם, וזה האחרון הכביד, שאם לא שלם אפלו המיתה אינה מכפרת לגמרי, דכתיב (משלי א יט) 'את נפש בעליו יקח', אם לא קדם הנגול ומחל. וטובה גדולה היא לנגול עוֹדנו חי שימחל לו, בין בחיי גולן בין לאחר מותו. (חקור הדין ח"א פ"ח)

פרוש יד יהודה: דאם הנגול אכזרי ואינו מוחל לו הוא גורם רעה לעצמו, כי יצטרף גם הוא לבוא לעולם הזה בגלגול מפני תקנת הגולן.

שפתי כהן

רבי מרדכי הכהן זצ"ל

ישיב הגולה באותו יום שנודע לו כדי להמנע מענש הגלגול

אן מכל אשר ישבע עליו לשקר ושלם אתו בראשו וחמשתיו יסף עליו לאשר הוא לו יתננו ביום אשמתו (ויקרא ה כד). אמרו תו"ל (ויקרא לג א) סאה מלאה עונות, מי מקשקש מכלם, הגול, ודור המבול לא נחתם גזר דינם אלא על הגול. אמר 'לאשר הוא לו יתננו ביום אשמתו', לומר שאין תקנה עד שיתננו למי שגול, זה 'לאשר הוא לו'.

ולפי שפעמים ירד מנכסיו ולא יוכל להשיב הגול, או מות הגול או הגול, ואין לו תקנה עד שיבוא בגלגול להשיב לו גולו, לזה חסה התורה והזהירנו ואמר 'יתננו לו ביום אשמתו', כלומר באותו יום שידע שהוא חייב לו מחמת גול, אותו יום יתננו לו לא אחר, שלא יגרם העני או היצר ולא ישיבנו לו, ואין לו תקון עד שיתגלגל, כאמור ז"ל.

מעשי צדיקים

פראוי. ואף האם לעמתו, בעת הדלקת הנרות משמיעה קולה עם דמעות זולגות, מתפללת ומתחננת עבור בניה שיהיו חקמים בחכמת התורה ויראי השם אמתיים, ובנותיה הולכות בבצניעות מחנכות במדות ישרות ובאמונה פשוטה, אין לחשש שמא הבן יהיה בן סורר ומורה.

ביצד יתכן שיהיה לאיש בן סורר ומורה,

סורר ומורה איננו שמע בקול אביו ובקול אמו, הקשה, כיצד יתכן שלאיש יהודי תמים ומאמין, יהיה בן חצוף שאינו שומע בקולו.

אלא אם הבן הילד שומע בגיל צעיר שהאב קם באשמרת הבקר ואומר ברכת התורה בקול רם, ובמשך כל היום שומע מאביו איך הוא עובד השי"ת

כי יהיה לאיש בן סורר ומורה איננו שמע בקול אביו ובקול אמו ויסרו אותו ולא ישמע אליהם (כא יח)

זכור אֲזַכֵּר בִּירְאָה וְרַעַד אֵת אֲשֶׁר שָׁמַעְתִּי מִהֲרָה"ק **רבי חיים אלעזר שפינדא ממנומקאטש** זיע"א, בעת שזכיתי להיות מיושבי שלחנו בשהותו בבודפשט. בדברי התעוררות שאמר בפני קהל ועדה בפגשת כי תצא על הפסוק 'כי יהיה לאיש בן

פרשת כי תצא

אבדה מרצונו, חזקתו כשר, רמאים ונגבים אינם מחזירים אבדה.

אם היהודי לא מצא אלא אלה רובל, הרי זוהי אבדה אחרת לגמרי, לא אבדתו של הפריץ, אני דורש להחזיר האבדה למי שמצאה, הפריץ עומד בפנים זעופות, השופטים ידעו כי שבועתו שבועת שוא, אבל כיצד יאשימוהו, משום כך התקבלה טענת הסגור פה אחד, פסק הדין יצא כי אלה הרובל שייכים ליהודי. זו תורה וזו חכמה. (חיים שיש בהם)

ולא אבה ה' אלוקיך לשמע אל בלעם ויהפך ה' אלוקיך לך את הקללה לברכה כי אהבה ה' אלוקיך (כב ו)

דרכו בקדש של הרה"ק רבי יעקב אריה מראדזימין זיע"א היתה לברך אנשים ולהמשיך להם ישועות וחסדים לעתים בלבוש של כעס ונזיפות, דרך עמקה ונשגבה זו מופיעה בספור המפלא של התנא רבי אלעזר בנו של רבי שמעון בר יוחאי, ששלחו אביו לבקש ברכת אנשים של צורה חכמים, הם ברכוהו בלשון נסתרת הנשמעת כקללה, "הי תוציא" (ממדע קטן ט, א) אולם בדברים היתה רצון שתזרע ולא תקצר, תכניס ולא מקפלת ברכה גדולה לאין שעור, שהרי רק אנשים של צורה יודעים את סוד הברכה המצפנת במה שנוראה להיות חלילה כהפוכה של ברכה.

אכן, מי שדחה אותו הרה"ק רבי יעקב אריה מראדזימין זיע"א או זכה לקבל נזיפה מאתו, היה בטוח כי נושע והיה יוצא מעמו שמח וטוב לב. פעם בא לעיר אחת ויהודי נדחק והתקרב אליו בכח לקבל ברכה, פנה אליו הרבי ואמר, "כלך לך לארבע רוחות העולם".

נחמד האיש והתחלחל מאד פן תשיגהו רעה בגלל אמירה זו, והתחיל לבכות. נתחיר הרבי ופרש, "התפונתי לברכה טובה, לשפע של חסדים, הלא זו ברכת יעקב אבינו (בראשית כח יד), ופרצת ימה וקדמה צפנה ונגבה, לכל הרוחות ממש.

ספר הרה"ק ה**בית ישוראל** זיע"א מעשה שארע באיש בריתו, החסיד ר' לייבל גוטברויד מוורשה. גיסו של ר' לייבל שהיה מחסידי ראדזימין, בקש ממנו שיסע לראדזימין לשאל עבורו אודות שדוה,

מאחד הפריצים, כי אבד לו ארנק ובתוכו מעות, מי שמצאו ויחזירו, יקבל מאה רובל בשכרו. ללא הסוסים ולא חשבונות עשה היהודי דרכו לבית הפריץ, והחזיר לו את הארנק.

שמח הפריץ כי אבדתו החזרה לו, נטל את הארנק מיד היהודי, מנה את המעות שבתוכו, אף פניו מעידים בו כמאה עדים, כלו חמה. כך דרכו של גוי, חשב היהודי לתמו, פיו ידבר שקרים, הבטיח להעניק מאה רובל וכבר התחרט.

לחזרתו, המעשה לא הסתים בכך, הפריץ החל צועק צעקות, קללות חרופים וגדופים, "גנב, כלכם גנבים, שני אלפים רובל היו לי בארנק ואתה לא החזרת לי רק אלף", רעדה אחרת ליהודי דנו, רצה לקים מצות השבת אבדה, ולבסוף מעלילים עליו עלילת שוא.

התחיל לדבר תחנונים, ושהוא מוחל על המאה רובל שהבטחו למוצא הארנק, ובלבד שלא יעליל עליו כזאת, ברם דברי היהודי נפלו על אזנים אטומות. הפריץ מסר את דינו לערכאות. נחפז האיש אל בית הרב מרא דאתרא, וספר לו את כל הספור, הקשיב הרב לדברי היהודי והרגיש כי אמת בפיו, בארנק שמצא לא היו כי אם אלף רובל ותו לא.

פנה אליו הרב בתוכחה, "דע כי צרה זו באה עליך משום שבשעת קיום מצות השבת אבדה היתה לך מחשבה זרה, לקבל שכר של מאה רובל, היה לך לקים את המצוה, אפלו אבדת גוי, שלא על מנת לקבל פרס. עתה אם יש לך פרקליט המציג אותך, אבקש שיאיל לבוא לביתי, להתיעץ מה לטעון בבית המשפט, וכך עשה.

יום הדין מגיע, הפריץ "מוכר" את ספורו בפני השופטים. התובע האשים את היהודי, ולעמתו, הסגור הצדיק. בין הדברים פנה עורף הדין של היהודי אל הפריץ ושאל, "האם כבודו מוכן להשבע שאבדו לך שני אלפי רובל", קפץ הפריץ ונשבע.

"שופטים נכבדים", פנה אליהם הסגור, "שבועת הפריץ הנכבד במקומה עומדת, אי אפשר כלל לפקפק בה, אבל היא מעידה כלאחר יד שהאבדה שמצא היהודי אינה של הפריץ, מי שמחזיר

במקרה שאיננו שומע קול אביו וקול אמו, את קולותיהם הבוקעים למרומים ומגיעים לשחקים בעת עבודת השם יתברך, כל עוד הוא שומע אותם הקולות, הרי הוא מחסן ומבטח שילך בעקבות אבותיו, בדרך התורה הקדושה והיראה הטהורה. (זו המנהגים)

לא תראה את שור אחיך או את שני נדחים והתעלמת מהם השב תשיבם לאחריך (כב א)

בעת שעבר בביתו, הבחין הרה"ק רבי אהרן מבעלזא זיע"א בבול דאר המנח בבית על הארץ, התכופף בזריזות והרימו, ובקש לברך למי שיך הבול בהכריזו בשמחה על מצות השבת אבדה, הרבי לא הניחו מידו, עד שנודע לו כי הבול נפל מידי הגבאי, ר' שלום פויגל.

מאחר ור' שלום כבר פנה לביתו באותו יום, היה צריך להמתין עד למחרת כדי לקים המצוה, מה גדלה שמחתו של הרבי, כפי שמתארים מקרביו בערגה, כל אותו היום היה אצלו ממש בחינת יום טוב, על שהזדמנה לידו מצות עשה דאורייתא של השבת אבדה, מצוה שעל פי רב בעיני האנשים ובפרט בדבר פשוט, הנה בבחינת מצוה קלה.

למחרת לפנות בקר כבר הודיע כי היום יש להזדרז ולהתפלל מקדם, כי מצוה שאינה שכיחה, על כל פנים עבור הרבי שלעתים נדירות יצא מביתו, עומדת וממתינה לו היום. לצורך כך הזדרז מהבקר כדי שבשעה שיבוא ר' שלום, יוכל לקים מיד מצות השבת אבדה. בהגיעו פתח והכריז שהוא מוכן לקים המצוה בשם כל ישראל, והחזיר את הבול לבעליו. (עלים לתרופה ואתחנן תט"ח ע"א)

וכן תעשה לחמרו וכן תעשה לטמלתו וכן תעשה לכל אבדת אחיך אשר תאבד ממנו ומצאתה לא תוכל להתעלם (כב ג)

יהודי מאנשי לודז' מקום כהנתו של רבי אליהו חיים מייזל זצ"ל, טיל ברחובות העיר ומצא ארנק גדוש בשטרות כסף, הכניסו לצקלונג, והמשיך בדרך. כשכא לביתו, התפעם לגלות בו סכום עתק בן אלף רובל.

למחרת בבקר קרא היהודי בעתון מודעה

הוא לא ידע כי דרכו של הרבי מראדזימין לברך בלשון גערה, ובבואו אל הקדש נדהם לשמע את הרבי מדבר אליו קשות. **שאל ר'** לייבל את הרבי בתמימות, "למה ומדוע, הלא אני חסיד גור ובאתי רק בשליחות של גיסי", בקש הרבי להרגיעו ופנה אל משמשו אשר נכח באותו מעמד שהיה רחב גרם וגבוה, משכמו ומעלה גבוה מכל העם, "אמר נא, האם גם אתה ספגת ממוני גערות קשות היום ואתמול".

משענה המשמש בחיוב, שאל שוב, "האם הזיק לך", השיב המשמש, "חס וחלילה, הלא רואים עלי כמה אני בריא, אדרבה, הדברים הקשים עוד עזרו לי כי נהפכו לברכות", בכך הטעים הבית ישראל את משמעות הכתוב 'ויהפך ה' אלקיך לך את הקללה לברכה כי אהבך ה' אלקיך". (הסנא קדישא מראדזימין ח"ב)

כי ה' אלקיך מתהלך בקרב מחנך להצילך ולתת איבה לפניך והיה מחנך קדוש ולא יראך בך ערות דבר ויטב מאחריך (כ טו)

ספר הרב דן סגל מפי רבי שרגא משה קלמנוביץ זצ"ל, בכנסיה הגדולה הראשונה של אגדת ישראל שהתקיימה בווינה באולו תרפ"ג בהשתתפות גדולי וצדיקי אירופה, התרכזו הגברים באולם הענק, ולנשים הקצה היציע העליון.

לפני פתיחת הכנס היו מהבאים שעוררו שיש צורך להתקין וילון כנגד יציע הנשים, לעמתם היו אחרים שטענו שהוילון יסתיר להן את הראיה, ובכלל, היציע נמצא בגובה רב וכלפי ערף הגברים, עד שנמנו וגמרו לשאל את פי **החפץ חיים** זיע"א, וכאשר יאמר כך ינהגו.

בתשובה השיב, "אמת שעל פי הדין אין צורך בוילון, אין זה בית הכנסת ומעמד קדשה ואין זה מעמד קלות ראש או סעודה, אבל", הוסיף החפץ חיים ואמר, "הידעתם מהו האסון הגדול ביותר שיכול לקרות לנו, אין יותר אסון מנטישת הבורא אותנו חלילה.

כל זמן שהקב"ה אתנו, איננו פוחדים שנאמר (תהלים כז) 'גם כי אלה בגיא צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי' אבל אם חלילה יטש הקב"ה אותנו, אזי 'הסתרת פניך הייתי נבהל' (שם ל ה), היודעים אתם מתי הקדוש ברוך הוא נוטש חלילה את ישראל, הלא אבא

לעולם אינו נוטש את ילדיו שנאמר (ויקרא טו טו) 'אני ה' השכן אתם בתוך טמאתם'. **אבל**, ישנו דבר אחד שכן מסגל להפריד ח"ו את השכינה מעם ישראל, והוא 'לא יראה בך ערות דבר ויטב מאחריך', פריצות מגרשת את השכינה, אם כך כל הדור שאפשר לעשות בצניעות זה דבר גדול, לכן פדאי להניח וילון". (קדושת עיניים)

כי ישבו אחים יחדיו ומת אחד מהם וכן אין לו לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר (כה ה)

אברהם סטאבסקי היה בחור מפולין, אשר האשם בשנת תרצ"ג ברצח חיים ארלוזורוב בחוף ימה של תל אביב, הוא עמד בצל הגרדום עד שהוכחה חפותו וזכה. גם **רבי אריה לוי** זצ"ל האמין בחפותו של סטאבסקי וכי לא הוא שבצע את הרצח המתעב, מאז נקשרו בין השנים קשרי הכרות.

שנים אחרות לאחר מות סטאבסקי מפגיעת תותח ברדתו מעל ספינת אלטלנה, ראה רבי אריה בחלומו והנה אברהם עומד לפניו פלו לבוש תכריכי בוץ לבנים, והוא מתחנן ומשמיע דברים קשים כגידיים גם יחד.

"רבי אריה, וכי אתה תעמד מנגד ותחשה, חלילה לך, דע רבי אריה כי אף לי שנותר אחרי בחיים, והנה אשתי שלא זכיתי להוליד ממנה בנים או בנות עומדת להנשא, והיא אפלו חליצה לא קבלה מאחי יבמה. קומה רבי ומורי ועשה מעשה, מצא נא את אשתי, מצא נא את אחי, והסדר שתקבל ממנו חליצה ורק לאחר מכן תנשא לאחר, לא אדע מנוחה כל עוד לא יעשה הדבר".

השחר עלה, ותפעם רוחו של רבי אריה. הוא ספר את דבר חלומו לבני ביתו, והם נסו לדבר על לבו, 'חלומות שוא ידברו', אם כי בסתר לבה התחלחה אף היא. לא יצאו שבועות מרבים, וחלומו של רבי אריה חזר ונשנה, שוב ראה בחלומו את אברהם סטאבסקי עומד בתכריכי הלבנים, ושוב הוא מתחנן לפניו שיצילו בעולם האמת, ואת אשתו ואחיו בעולם הזה.

"הנני מתהפך בקברי מצד אל צד ואינני נח על משכבי", התחנן המת, החליט הרב לשגר אגרת לעורך הדין שמואל תמיר כצנלסון, מקורכם של משפחת

סטאבסקי, באגרת גולל כל אותו ספור ואף הוסיף, "יתכן וכל החלום הנו מעין דברים בטלים, יתכן ואין לסטאבסקי אף כלל, יתכן והאלמנה אינה עומדת להנשא, אני מהרהורי לבי כותב לך, ואתה כהבנתך עשה".

מאז הפתע הרב כאשר עורך הדין תמיר הודיעו כי אכן נכון הדבר, האלמנה נמצאת כרגע בארצות הברית, והיא אכן עומדת להנשא שם. זמן קצר לאחר מכן חזר ובא החלום בשלישית, ושוב שגר רבי אריה אגרת לשמואל תמיר.

במכתבו כתב, "ועתה ידידי אהובי אשיחה את צערי וירוח לי, זו הפעם השלישית, בשביעי של פסח אחר חצות הלילה נרדמתי, וראיתי בחלומי את הנרצח אברהם סטאבסקי ז"ל מוסר לי מכתב חתום בחותם של שענה, ומבקש ממני לפתח ולקרא.

אמרתי לו שהיום חג ואסור לקרע, ואמר לי שזה פקוח נפש, אמרתי ובקשתי שיגיד לי בעל פה, והוא שאל האם מתר לבכות כהג, אמרתי בטח שאסור, אדרבה, מצוה לשמח כהג, לקח המכתב מהשלחן וקרא וחזר עוד ושאל, "חליצה מתר לעשות ביום טוב", אמרתי לו כי אסור, ושאל ממני, בערב מתר לעשות כי ירט הדרו, השבתי כי על זה עלי לענו בספרים.

אחר שאל שאלות נוספות, מה אמר לך ידידי, הנני כל כך גבוה, אולי לא יצאתי ידי חובתי שלא בקרתי את הוריו שישתדלו באיזה אופן שהאלמנה תחלץ לאחיו, כי מלבד שהיא עגונה מלהתחתן עד שתחלץ והמכשלה גדולה מאד, גם למנוח מאד לא נעים כמובא בספרים הקדושים שהיא אגודה לו.

תאמין לי ידידי כי ידי רועדות בשעה שאני כותב ודברי לאים וקצרים, כי בכל פעם שראיתו בחלום השפיע עלי בהקיץ כי הוא בא אלי בטענה, השי"ת ירחם, ויתן בלב הוריו שישתדלו בכל האפנים לגמור הדבר בנחת רוח בעולם העליון לבנם.

לבסוף הכל הסדר כדת וכדין, האלמנה חזרה לזמן קצר ארצה וקבלה חליצה, ורק לאחר מכן חזרה לארצות הברית ונשאה. לאשרו של רבי אריה לא היה קץ, "מצוה שכזאת, במה זכיתי שדוקא על ידי התגלגלה מצוה גדולה זו". (איש צדיק היה)

פרשת כי תצא

ביומו תתן שכרו

ניכרים היו דברי אמת, ובעל הדין שעמד ופניו מושפלות, מבויש ונכלם, היה נראה כמי שאינו משקר כלל ועיקר. לא היה זה דין תורה כרבים מדיני התורה שגם במהלכם וגם לאחריהם משמיעים בעלי הדינים דברים אשר לא כדת, דין תורה זה התקיים במתינות רבה שהפגינו שני הצדדים, וגם לאחר פסק הדין קיבל החייב את פסק דינו באהבה ובהכנעה.

היו אלה שני בעלי דין, תמימים וישרים, שהתגוררו בעיר 'קושיצה', הלוא היא העיר 'קאשוי' בלשונם של בני ישראל, העיר השנייה בגודלה בארץ סלובקיה. השניים עסקו במסחר כלשהו ולימים התגלע ביניהם יכוח מהותי אודות סכום כסף ענק, מי הוא זה שצריך לשלם זאת לחבירו. זה אמר בכה וזה אמר בכה, עד שנמנו וגמרו להעלות את הויכוח ביניהם על שולחנו של המרא דאתרא, הגאון רבי שאול בראך זצ"ל, מי שכיהן בעבר כרבה של הערים מגנדורף וקראלי, ועלה לכהן פאר כרבה של קאשוי.

שני הצדדים השמיעו טענותיהם בפני המרא דאתרא רבי שאול בראך, ולאחר עיון רב קבע רבי שאול כי אחד הצדדים הוא זה המחוייב בתשלום סכום הכסף הגדול. אותו יהודי שיצא חייב בדינו, ירא שמים מופלג היה, וכששמע את פסק הדין פרץ בבכי חרישי. לשאלתו של המרא דאתרא על סיבת בכיו, האם הוא חלילה מערער על פסק הדין, נענה האיש ואמר: חלילה לי מלהטיל ספק בפסק הדין, כי רבינו אמת ותורתו אמת, ובוודאי כל דבריו אמת וצדק. בוודאי שמקבל אני על עצמי את פסק הדין ויש ברצוני לשלם את כל הסכום שהתחייבתי בדין, אך מה אעשה והפרוטה אינה מצויה בכיסי. בקושי הנני מוצא די פרנסת משפחתי הברוכה, ומאין אביא עתה את הסכום הגדול שחויבתי בו.

התהרהר רבי שאול בראך ואמר לאיש: בני, היות וטובתך האמיתית היא לשלם את אשר הינך חייב, מה גם שאף אתה רצונך בכך, הרי שעלינו להתבונן ולראות מה חפץ יקר ערך יש לך בביתך שתוכל למוכרו ולשלם את חובך בתשלום שתקבל עליו. נענה האיש ואמר: דומה עלי שאין לי בביתי כל חפצים מיותרים, אולם יידע רבינו כי ספר תורה כשר ומהודר יש לי מירושת אבותי, ספר תורה שנכתב על ידי סופר מופלג במלאכתו,

ואם דעת רבינו שאמכרנו - נכון אני לעשות כן, אלא שחוששני שאין בעירנו מי שיחפוץ לקנותו. וזאת מפני שעירנו קאשוי אינה משופעת בבעלי ממון שיש בידם לרכוש ספר תורה, ואף מי שיש ברצונו לקיים את המצוה, הרי שהוא מזמין את כתיבת הספר תורה אצל סופר הכותב זאת לפי התנאים מיוחדים, ומשכורתו משולמת לו בהתאם להסכם ביניהם. היכן נמצא עתה אדם שמעוניין בספר תורה והוא נכון לשלם עליו את מלוא שווי? לא סיים האיש את דבריו עד שרבי שאול בראך קפץ ממקומו ואמר: הסר דאגה מליבך, אני הוא זה שאקנה את ספר התורה במחירו המלא, וכך יהיה לך את הממון כדי לשלם את אשר נתחייבת בדין.

היה בדבריו אלו של רבי שאול בראך חידוש כפול ומכופל. הן מפני שדרכו של רבי שאול בראך הייתה שלא לקבל מבעלי הדין כל תשלום עבור פסק הדין שהוציא עבורם. ובעוד שדרכם של הרבנים בכל אתר ואתר היה לגבות "פסק געלט" [=דמי פסק] תמורת פסק הדין, הרי שרבי שאול בראך נמנע מכך, למרות שמחמת כך הייתה פרנסתו מצומצמת ביותר. כך שלא זו בלבד שהוא לא קיבל כסף עבור פסק הדין, אלא שבמקרה זה הוא גם נאלץ להוציא כסף מכיסו ולרכוש את הספר תורה, כדי שהחייב יאה לו מהיכן לשלם את חובו.

באותה שעה בה ביקש לרכוש את הספר מידיו של החייב בדין, כבר היו ברשותו של רבי שאול בראך שני ספרי תורה כשרים ומהודרים. הספר תורה הראשון שהיה לרבי שאול בראך היה ספר תורה אותו הזמין בעצמו אצל סופר מומחה שכתב את הספר עבורו. ספר תורה זה היה כליל היופי, גם הגווילים המשובחים וגם כתב הפנינים הרהוט. הספר עצמו היה גדול מאוד, ורבי שאול בראך חיבב מאוד את הספר בו קיים את מצות כתיבת ספר תורה.

לימים רבים רכש רבי שאול בראך ספר תורה נוסף, כשבזו הפעם הוא קיים מצוה נוספת: מצות "והחזקת בו". היה זה יהודי שירד מנכסיו בפתע פתאום, ובעוד שכל ימיו היה מתנהג בעשירות יחסית, הרי שלאחר מספר עסקאות כושלות שעשה יצא נקי מכל נכסיו ואין לו מהם הנאה של כלום. אביון זה בא לשפוך שיחו בפני המרא דאתרא, ומשמע רבי שאול בראך כי יש ברשותו ספר תורה אותו הוא מבקש למכור,

נענה וקנה אותו בעצמו.

על אף שכבר היו לו שני ספרי תורה הסכים רבי שאול לרכוש את הספר תורה השלישי מידיו של אותו אדם שנתחייב בדין. אין לנו אלא להביא על כך את דבריו של רבי שאול בראך עצמו בספרו הנודע 'בהיות הבוקר' (אות תמז): "מי כעמך ישראל גוי אחד בארץ, מה שלא נמצא בשום אומה ולשון, ונראה אהבת וסגולת ישראל שיכולים לקנות תורה שבכתב בעד איזה פרוטות, ולפי שמצוה לכתוב בכתב על קלף, מפזרים אלפים רבים לקיים מצות כתיבת ספר תורה. ולזה אמר 'הנחמדים מזהב ומפז רב' על תורה שבכתב", ומה נענה אחריו כשהוא עצמו רכש שלשה ספרי תורה בדמים מרובים להידור מצוה.

כיון שהיו ברשותו של רבי שאול בראך שלשה ספרי תורה אלו, הוא לא הניחם חלילה מבלי לעסוק בהם, אלא היה שומר עליהם בשמירה מעולה וקפדנית מאוד, והיה נותנם מזמן לזמן אל הסופר המקומי כדי שיגיהם בדקדוק רב ויתקנם כפי הצורך.

ויהי היום ורבי שאול בראך הזמין אליו את הסופר המומחה רבי יעקב מאיר בוקסבוים הי"ד ואמר לו כי ברצונו לתת לו את שלשת הספרים כדי שיעבירם הגהה יסודית ומדוקדקת, אות אחר אות, תג אחר תג, בעיון והתבוננות רבתי, וכמובן לתקן את כל הצריך תיקון. נקבה שכרך עלי ואתנה, סיים רבי שאול בראך את מבוקשו. הסופר ביקש פסק זמן על מנת לשער את העלות של ההגהה והתיקון של שלשת הספרים. הוא גם ביקש לעיין בהם ולראות את מצבם, ולאחר שחישב את שעות העבודה שהוא יזדקק להם הודיע לו הסופר מה הוא התמורה אותה מבקש בעד ההגהה.

נתרצה רבי שאול בראך לסכום שנקב הסופר, ונתן לו תיכף ומיד את ראשון הספרים כדי שיתחיל במלאכתו. הסופר לקח את הספר לביתו, ועוד בטרם התחיל במלאכתו נקרא בדחיפות לחזור אל המרא דאתרא. רבי שאול בראך קיבל את הסופר בחמימות, ואמר לו כי הוא מבקש את רשותו לבטל את ההסכם ביניהם. למראה התדהמה שהייתה על פניו של הסופר מהודעה כזאת, פייסו רבי שאול ואמר לו כי הוא אינו מבקש לבטל את עצם העיסוקא כי אם את התנאים שסוכמו ביניהם.

הסופר נענה ורבי שאול בראך פתח ואמר: אם על פי הסיכום הראשון הייתי אמור לשלם לך על עבודתך בקבלנות תמורת

סכום מסוים שנקבת בו, הרי שמזה אני חוזר בי וברצוני לשלם לך לפי כל שעת עבודה אשר תעבוד. בכל יום, המשיך רבי שאול והסביר לסופר, תעבוד כמספר השעות שאתה רוצה, ומדי יום ביומו תבוא אל בית מדרשי לפני תחילת מנחה, ואתן לך את משכורתך היומית כפי שמגיע לך. ואמנם, הסופר קיבל הצעה זו בהתלהבות רבה, שכן תשלום לפי שעות עבודה היה עולה לסכום גדול בהרבה, ואכן במשך שנתיים ימים היה מגיע אליו הסופר דבר יום ביומו לפני תחילת מנחה ומקבל ממנו את מלוא התשלום.

תלמידיו של רבי שאול בראך שעקבו אחר השתלשלות הדברים גילו שבסופו של דבר קיבל הסופר פי ארבע! מהסכום שנקבע לו מתחילה. התלמידים שידעו כי רבם אינו משופע בממון, התפלאו מאוד על כך שרבם שינה את תנאי העיסקא לרעתו, ובוים מהימים העזו ושאלוהו: ילמדנו רבינו, מה ראה על ככה? הרי הסופר כבר התרצה לעשות את מלאכתו בסכום שהוא עצמו קבע, ולשם מה היה עליכם לשנות זאת כשהתוצאה של שינוי זה היה שנאלצתם לשלם פי ארבע מהמחיר המסוכם בתחילה.

חייך רבי שאול בראך ואמר: אכן שילמתי על הגהת ותיקון שלשת הספרי תורה פי ארבע ממה שהייתי משלם אילו הייתה העיסקא נותרת על כנה, אולם מאידך גיסא הרווחתי מאות רבות של קיום מצות (דברים כד טו): 'בְּיוֹמוֹ תִתֵּן שְׂכָרוֹ וְלֹא תְבֹא עָלָיו הַשְּׂמֶשׁ'.

הלא תדעו, סיבר רבי שאול בראך את אוזני תלמידיו, שמצות עשה זו של 'ביומו תתן שכרו' ולא תעשה זה של 'לא תלין פעולת שכיר' מזדמנת לי רק לעתים רחוקות, שהרי בתפקידי כרב אין לי משא ומתן עם חייטים וסנדלרים, כדי שאוכל לשלם להם משכורתם באותו היום ולא להלינו. עתה שסוף סוף הנני שוכר פועל, איך אוכל להפסיד את המצוה הגדולה שהגיעה לידי ולשלם לו בקבלנות. מוטב לי לשלם כהנה וכהנה ולזכות למצוות רבות.

כיון ששמעו התלמידים את דברי רבם ויצאו מביתו נפעמים ונרגשים, נענה אחד מהתלמידים הישישים וסיפר לחבריו עוד 'מעשה רב' המשלים את הדברים: היה זה בעוד שרבי שאול בראך כיהן כרבה של מאגנדארף, והוא היה תלמידו בישיבה, כשבאחד הבקרים, לאחר תפילת שחרית, הוא הלך אל הסנדלר היהודי המקומי למסור לו את געליו לתיקון.

מבקש היה התלמיד לעשות את העניין בזריזות, אולם הסנדלר היה נרגש מאוד ודעתו הייתה מפוזרת. לשאלתו של התלמיד

מה אירע לו כהיום הזה, פתח הסנדלר וסיפר לו בהתלהבות נפלאה, כי בלילה האחרון היה לו בביתו אורח חשוב ביותר שהגיע לבקרו אחרי חצות הלילה.

עדיין הייתי עסוק במלאכתי, ולאור הנר תקנתי נעליים, ולפתע שומע אנכי קול דפיקה חרישית על הדלת. פתחתי את הדלת ונדמהתי לראות את המרא דאתרא, רבי שאול בראך, עומד בפתח. לשאלתי על הביקור יוצא הדופן בשעות הקטנות של הלילה, נענה רבי שאול ואמר: זה עתה שמעתי שבמשך היום הביאו ממך זוג נעליים שתיקנת עבור אחד מבני הבית ולא שילמו לך השכר המגיע לך, וזו הסיבה שלכן באתי כעת - כדי לקיים מצות עשה של ביומו תתן שכרו וכדי לא לעבור ח"ו על כל תלין פעולת שכיר. ומיד הוציא רבינו את הסכום המלא ושילם לי בתשואות חן. מזה אני נרגש, סיים הסנדלר את סיפורו באזני התלמיד, שלימים רבים חזר וסיפר זאת בכדי להראות את דביקות רבינו בקיום המצוות.

כתב רבינו ה'חפץ חיים' בהקדמת ספרו 'אהבת חסד': גם מצוי בעונותינו הרבים, אצל איזה אנשים שהשכיר דופק על פתחיהם לילה ויום, ואין שומע לו, ובפרט אם העסק הוא על איזה דבר קטן. ולא יתנו לב שבדיני התורה אין חלוק בין דין של פרוטה לדין של מאה מנה. והרבה מהם, שהם אנשים ישרים ובעלי מדות טובות ומקימים שארי מצות התורה כדת וכהלכה, והמצוה הזאת של תשלומי שכיר בזמנו רפויה בידם, בעונותינו הרבים, אפילו במקום שנוגע לטרח בעלמא.

והתבוננתי שכל זה בא להם מצד מעוט וחסרון ידיעה בהלכה זו. שאלו ידעו מזה, בודאי היו מזרזים לשלם בזמנם כדי לקיים בזה המצות עשה של 'ביומו תתן שכרו'. וגם שלא לעבור על הלאוין שיש בענין זה. כמו שכל אחד מישראל מזרז לקיים שארי מצות התורה התלויות בזמן, כשופר וסוכה ולולב וכיוצא בזה. האם ראית לאחד מישראל, שיניח מלברך על השופר והלולב עד הלילה?! ואדרבא, כל אחד מישראל מקדים את עצמו לקיים המצוה בבקר ושמוח על זה, על שזכה לקיים מצות הבורא יתברך כדין. ואילו במצוה זו, שהיא גם כן מצות עשה דאורייתא, והוסיפה התורה גם כמה לאוין בענין זה, כמה מתגבר היצר בזה.

על הפסוק (דברים כד טו): 'בְּיוֹמוֹ תִתֵּן שְׂכָרוֹ וְלֹא תְבֹא עָלָיו הַשְּׂמֶשׁ כִּי עֲנִי הוּא וְאָלָיו הוּא

נִשְׂא אֶת נַפְשׁוֹ וְלֹא יִקְרָא עָלָיָה אֵל ה' וְהָיָה בְךָ חֲטָא', דקדק הרה"ק האמרי אמת מגור זיע"א דקדוק נאה: מצאנו עוד בפרשת השבוע מקרא שכתוב (דברים כג כב): 'כִּי תִדְרֹךְ לָהּ אֶלְהֵיָהּ לֹא תֵאָחֵז לְשַׁלְמוֹ כִּי דָרַשׁ יִדְרָשְׁנָהּ ה' אֶלְהֵיָהּ מֵעַמּוּךָ וְהָיָה בְךָ חֲטָא', ודרשוהו חז"ל במסכת ראש השנה (ה:): והיה בך חטא - ולא בקרבנך חטא. הרי שהמילים 'והיה בך חטא' יש בהם מיעוט, ויש לדעת, מה ממעטים כיוצא בזה לגבי מה שנאמר 'והיה בך חטא' בתשלום שכר שכיר.

ותירץ האמרי אמת, דהנה קיימא לן שאין ראוי לאדם למסור את דין חבריו לשמים, והעושה כן - הוא נענש תחלה, ובא הכתוב להודיענו שכאן הוא יוצא מהכלל, שגם אם ימסור דין המלין שכר שכיר לשמים - הרי שרק במלין יהיה חטא ולא בו, שכן הצדק אתו, שמחמת דחקותו עשה כן ('אמרי אמת' ליקוטים).

וכן מובא במשך חכמה שכתב: 'והיה בך חטא', יכול אם קרא עליך יהיה בך חטא, ואם לא קרא עליך לא יהיה בך חטא, תלמוד לומר 'והיה בך חטא' - מכל מקום. אם כן למה נאמר 'וקרא עליך אל ה'', ממחר אני ליפרע על ידי קורא ממי שאינו קורא, עכ"ל הספרי. פירוש, דבכל מקום דכתיב 'בך' דריש 'ולא באחרים', וכמו (לעיל כג יא) 'כי יהיה בך איש אשר לא טהור'. וכאן אמרו (ב"ק צג.) 'כל המוסר דין על חבריו הוא נענש תחילה, אחד הצועק ואחד הנצעק' (במשמע, אלא שממהרים לצועק יותר מן הנצעק). וכאן כתיב 'והיה בך חטא', ולא בהקורא, היינו משום דהחטא 'בך' מכל מקום, ונפרעין ממנו מכל מקום, ואין הקורא סיבה שחבירו יהיה נענש על ידו, לכן אין בהקורא חטא. וכן בסימן קיז, יעויין שם. ודוקא היכא שעל ידי מסירת דינו נפרעין ממנו, לזה הוא נענש תחילה, אבל לא בהנך שבין כך ובין כך בחבירו יש בו חטא. אבל שם בנצעק יש חטא בצועק, משום שהעונש של 'חרה אפי והרגתי', אין רק אם צועק. אבל בלא צעקה ישנו ב'שמוע אשמע' (שמות כב כב) אבל לא ב'חרה אפי'.

ובספר 'ליקוטי יהודה החדש' הביא שהאמרי אמת אמר זאת בשם רבינו האלשיך הקדוש שהוא מקור הדבר, וזה לשונו: הלא ידענו כי כל המוסר דין על חבריו הוא נענש תחלה, ועל כן אולי יעלה על רוחך כי כאשר וקרא עליך אל ה' שיענש תחלה. דע לך כי 'והיה בך חטא' אך לא בו, כי הלא מטה לחם שברת לו ולא יכול לסבול ואין אדם נתפס על צער כזה.

מילין יקדין ויהיושים נפלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי חזקוני אביהוציא שליט"א

מִי־הָרֵא

חֲזֵה-פָא

חֲזֵה-פָא דְאִזְרֵייתָא
יְסוּד חֲדָשׁ וְנִפְלֵא עַל הַפְרָשָׁה

דברי הצדיק עושים פירות בכל העולמות

אם מתחילה נראה שאין דבריו נכנסים בלב השומעים מכל מקום 'סוף דבר הכל נשמע', כי מכיון שהיטה השומע אוזנו לשמוע הדברים, הגם שאינם נכנסים עתה בליבו על כל פנים יש כבר תקווה שיבוא זמן שיתקבלו בליבו, [וזהו שאמרו (מגילה יד.) נבואה שהוצרכה לדורות נכתבה, היינו שיש כוח באותה נבואה לפעול גם לדורות הבאים להיכנס בליבותם (פרי צדיק פינחס אות ז)]. ועל דרך הכתוב (משלי ח לד) 'אשרי אדם שומע לי לשמור מזוזות פתחי', שעל כל פנים הוא עומד מוכן לכנוס בעת שיפתחו לו הפתח [וזהו שמצינו נבואת ירמיהו שבשעתו לא שמעו ישראל בקולו ומחמת כן באה עליהם הפורענות, מכל מקום הרי אמרו חז"ל (מגילה יד.) שנבואה שנצרכה לדורות נכתבה לדורות, כי עוד יבוא הזמן שתפעל נבואתו את שליחותה, ומחמת כן קוראים נבואתו בכל שנה כדי לעורר כוחה שנזכה להתעורר לתשובה מחמתה (פרי צדיק שס)].

דיבורי הצדיקים כגחלי אש

וכן יש לפרש דברי המשנה (אבות פ"ב מ"י) 'וכל דבריהם כגחלי אש', כמו גחלת אפילו נדמה שכבתה בכל זאת מתעוררים אחר כך מהגחלת ניצוצי אש, כך הם גם דברי הצדיקים הקדושים אף שעתה נראה שאין שום תועלת מהדיבורים, אבל לאחר זמן יתעוררו דבריהם הקדושים ויעשו פרי למעלה ושוורש למטה, להשריש בלבבות ישראל שורשי טהרה וקדושה, כי באמת בלבבות בני ישראל יש אוצר גנוז של יראת שמים, וכשמגיע עת רצון מן השמים נפתחים הלבבות ומתעוררים לעבודת ה'.

והשומע לקול תוכחת חכמים זוכה להשיג התעוררות תשובה גם מכוח הבת קול היוצאת בכל יום, ואף שאין אותה בת קול נשמעת באזני בשר מכל מקום היא מחדירה רוח טהרה והרהור תשובה בלב האדם, וזהו שכתוב (שמות טו כו) 'והיה אם שמוע תשמע', אם 'שמוע' לקול תוכחת החכמים 'תשמע' באוזן הלב את קול הבת קול המכריזה 'שובו בנים שובבים'.

דרך שכתוב (איוב כב כח) 'ותגזר אומר ויקם לך', וכמו שאמרו חז"ל (מו"ק טז:) שהקב"ה גוזר גזירה והצדיק מבטלה.

ואחר שנשמעים דברי הצדיק בשמים כוחם יפה לשוב ולעורר את בני ישראל בבוא הזמן הראוי לכך, כעין כח הבת קול היוצאת בכל יום להשיב בני ישראל בתשובה והיא הגורמת הרהורי תשובה בלב כל יהודי.

כמו שפירש **בפרי צדיק** (מטות אות ח, מסעי אות יב) את הפסוק (קהלת יב יג) 'סוף דבר הכל נשמע את האלקים ירא', שדבריו של ירא ה' נשמעים הם בסופו של דבר, וגם

ובערף הרע מקרבך וכל ישראל ישמעו ויראו (כא, כא).

אמרו חז"ל בגמרא (ברכות ו:): כל אדם שיש בו יראת שמים דבריו נשמעין. וכן נרמז בלשון הפסוק **ובערף הרע מקרבך וכל ישראל ישמעו ויראו**, כפי מה שזוכה הצדיק לבער הרע מקרבו ולהיות נקי מנגיעות עצמיות, כך יהיו כל ישראל נשמעים לדברים ויבואו למדת היראה.

ומה שאנו רואים הרבה צדיקים שיש בהם יראת שמים ואין דבריהם נשמעים, מכל מקום דבריהם נשמעים ועושים פירות בשמים, ועל

מִילְתָּא דְפִלְיָא

אין הקב"ה מקפח שכר כל בריה

לְמַעַן יִיטַב לָךְ וְהֶאֱרַכְתָּ יָמִים. פִּי תִבְנֶה בַּיִת הַקֹּדֶשׁ (כב, ז-ח).

כל מעשה טוב וכל יגיעה אינם הולכים לאיבוד, ואל יטעה אדם לומר שאינו רואה ברכה בעמלו, כי לעולם אין הקב"ה מקפח שכר כל בריה, וברבות הימים זוכים לראות איך כל מעשה גדול וקטן נשמר לזכות האדם. וכמו שאנו רואים לדוגמא אצל חירם מלך צור שהאריך ימים באופן יוצא דופן, והיו ימיו חמש מאות שנה^א, ומבואר הטעם כי סייע בידי שלמה המלך ע"ה, והיה שולח את מיטב העצים שבלבנון לבנין בית המקדש, ומשום כך זכה ולא מת כל זמן שהיה הבית ניצב על מכונו, ומובא בשם הגאונים רמז בסמיכות הפסוקים **והארכת ימים, כי תבנה בית**, כל אותם שנתעסקו בבנין הבית האריכו ימים.

כן יש להוסיף ללמוד מהמעשה המובא בדברי חז"ל (יומא לח:): לענין ניקנור שסיכן עצמו להביא דלתות נחושת לבית המקדש, והיה מפליג בספינה ממצרים לארץ ישראל ושתי דלתות נחושת עמו, וכיון שהיה הים סוער השליכו המלחים דלת אחת אל הים, וכשבקשו להשליך גם את הדלת השניה, עמד וקשר עצמו אל הדלת באמרו שישליכו גם אותו יחד עם הדלת, ומיד נח הים מזעפו. ובעלותו מן הים ליבשה נעשה לו נס ופלט הים את הדלת האחרת ליבשה, והעלה ניקנור את הדלתות לירושלים ונקבעו הדלתות בבית המקדש, ולזכר אותו הנס השתמרו השערים כפי שהם, וגם כשקבעו דלתות זהב בבית המקדש, אותן דלתות נחושת לא זזו ממקומם. ללמדנו שאין יגיעה שהולכת חלילה לריק, כמו ניקנור שהשקיע כל כך הרבה בבניית הדלתות ובהבאתם לירושלים, וזכה בשל כך שישארו לעולם.

א. במדרש (ב"ר פה ד) הובאו שתי דעות אם היו ימי חיים חמש מאות שנה או אלף שנה.

ברזא דאח"ד רמזים נפלאים על סדר הפרשה

תרי"ג מצוות מלוות את האדם וסובבות אותו בקדושה בכל תהלוכותיו

אנו למצוא במה לעובדו, וכשמקדש את עצמו ונזהר לשמור מצוות התורה בחיי המעשה יזכה להמשיך את קדושת התורה גם בעולם הגשמי.

טעם ריבוי מצוות התורה

ובזה ביאר את דברי חז"ל (מכות כג:): רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצוות, ולכאורה ריבוי המצוות אינו מוסיף זכויות לישראל אלא להיפך, כי מתוך שהמצוות מרובות מצוי יותר שיעבור לכל הפחות על אחת ממצוות התורה, ואם היו מעט מצוות היה בניקל יותר להישמר מלעבור עליהן. [וכן תמה גם בתפארת ישראל למהר"ל מפראג (פ"ה): ומעתה יש לשאול, כי איך יאמר שה' חפץ לזכות את ישראל לכך הרבה להם מצוות, ודבר זה נגד השכל, שהיה לו למעט במצוות, כדי שלא יהיה צריך לשמור הרבה מצוות, ואז היה זוכה לעולם הבא על ידי מיעוט מצוות, ממה שהוא מוסיף להם מצוות, שאז אי אפשר לזכות כל כך לעולם הבא].

אלא פירוש הענין הוא שהרבה הקב"ה את מצוות התורה ופיזר אותם בכל שטחי העולם הגשמי, ומתוך כך בכל אשר יפנה האדם יהיו מצוות ה' נקרים לפניו, ויהיה בידו לעבוד את ה' ולקדש את שמו בכל חלקי החיים.

וכמו שאמרו במדרש (דב"ר ו ג): מהו 'כי לוית חן' (משלי א ט), אמר רבי פנחס בר חמא לכל מקום שתלך המצוות מלוות אותך, 'כי תבנה בית חדש ועשית מעקה לגגך' (להלן פסוק ח), אם עשית לך דלת המצוות מלוות אותך שנאמר (לעיל ו ט) 'וכתבתם על מזוזות ביתך' וכו', אמר הקב"ה אפילו לא היית עוסק בדבר אלא מהלך בדרך המצוות מלוות אותך, מנין שנאמר 'כי יקרא קן צפור לפניך'. ועוד איתא במדרש תנחומא (שלח טו): 'אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה' (תהלים צז יא), 'ה' חפץ למען צדקו' (ישעיה מב כא), זרע להם הקב"ה את התורה ואת המצוות לישראל כדי להנחילם חיי העוה"ב, ולא הניח דבר בעולם שלא נתן בו מצוה לישראל.

'בההלךך תנחה אותך בשכבך תשמור עליך והקיצות היא תשיחך'. שעל ידי הארת הנשמה באיברי האדם ניתן בו חיות וקיום גם לעולם הבא, וכמו שדרשו את הכתוב (ישעיה לח טז) 'אדני עליהם יחיו' על המניח תפילין שזוכה לאריכות ימים, כך גם קיום כל מצוות התורה מאריכה את ימי האדם, לא בעולם הזה בלבד אלא גם בעולם הבא.

וכיון שהקב"ה בעצמו מקיים את מצוות התורה [בירושלמי (ר"ה פ"א ה"ג): בנוהג שבעולם מלך בשר ודם גוזר גזירה, רצה מקיימה רצו אחרים מקיימים אותה, אבל הקב"ה אינו כן אלא גוזר גזירה ומקיימה תחילה, מאי טעמא 'ושמרו את משמרתני אני ה' (ויקרא כב ט), אני הוא ששימרתני מצותיה של תורה תחילה], נמצא שבעצם קיום המצוות הנמצאים איתנו בכל מקום ומלוות אותנו בכל מעשינו ודיבורנו אנו הולכים בדרכי ה' [ועל זה נאמר (ויקרא כב לא) 'ושמרתם מצוותי, היינו את המצוות שלי שאני בעצמי מקיים. שעל זה אנו מברכים 'אשר קדשנו במצותי' במצוות שהוא בעצמו מקיים]. ובכך מקדש את רמ"ח איבריו ושס"ה גידיו בקיום תרי"ג מצוות. ולא זו בלבד אלא כשמקיים המצוות זוכה שנחלקים בו אותיות ה' יתברך ומלוות אותו בכל תהלוכותיו ומעשיו, כידוע שאותיות 'מצוה' רומזים לשם הוי"ה, וכל מצוה חוקקת שם הוי"ה על האיבר המיוחד כנגדה, וממילא 'כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך' (תהלים ל ה').

חסד גדול עשה עמנו ה' שזיכה

אותנו לקיים מצוות בכל דרכינו

ומעשינו

יהודי עובד ה' התלונן לפני רבנו הקדוש רבי מנחם מנדל מקוצק ע"ה, על שנבצר ממנו לעסוק בתורה ועבודת ה' כפי הרגלו מחמת טרדותיו בעול הפרנסה ובצער גידול בנים. השיב לו רבינו שהתורה ומצוותיה מקיפות את האדם בכל אשר יפנה, ואדרבה חסד גדול עשה עמנו ה' יתברך שבכל מעשינו יכולים

פי יקרא קן צפור לפניך בדרךך וגו' (כב, 1).

מצוות התורה מתלווים ומתחברים עם האדם בכל דרכיו כמו שכתוב (משלי א ט) 'כי לוית חן הם לראשך וענקים לגרורותיך', וכדרשת רבותינו ז"ל במדרש (דב"ר ו ג): מהו 'כי לוית חן', אמר רבי פנחס בר חמא לכל מקום שתלך המצוות מלוות אותך וכו', אמר הקב"ה אפילו לא היית עוסק בדבר אלא מהלך בדרך המצוות מלוות אותך, מנין שנאמר 'כי יקרא קן צפור לפניך'.

ענינו של הליווי האמור שבכל מקום המצוות מלוות אותו הוא כפי הידוע כי האדם נברא בשתי יצירות, יצירה בגוף ויצירה בנשמה, ואיברי הגוף מכוונים כנגד חלקי הנשמה [כמבואר בשערי קדושה (ח"א שער א): והנה נפש הטהורה שהיא הפרי כלולה מתרי"ג אברים וגידים, מתלבשת תוך תרי"ג אברים וגידים של נפש הטמאה הנקראת קליפת הפרי, ושתייהן יחד מתלבשות בתרי"ג אברים וגידים של הגוף, ונמצאו איברי נפש הטהורה תוך איברי נפש הרעה, ואברי נפש הרעה תוך איברי הגוף [וכו'], ואמנם מזון הרוחני של הנפש הקדושה נמשך אליה על ידי קיום התורה הכלולה מתרי"ג מצוות כדמיון תרי"ג אברי הנפש], ומאחר שהם חיותו של האדם לפיכך הם מתלווים ומתחברים עם האדם בכל דרכיו, כי בכח המצוות לחבר את הגוף אל הנשמה. וזה הנאמר 'כי לוית חן הם לראשך וענקים לגרורותיך', כפי שכתב בשפת אמת (כי תצא תרמ"ה ד"ה במדרש): 'לוית חן הם לראשך' כו', כי עיקר ציור האדם ברמ"ח אברים וגידים הוא רק רמז ודמיון לנשמת האדם הכלולה מתרי"ג מצוות עשה ולא תעשה, ועל ידי המצוות במעשה יכולין להמשיך הארת הנשמה באיברי הגוף, ואז חל עליו הצורה המיוחדת לאדם.

ועל שם כן נקראו בשם 'מצוות' לשון צותא וחיבור הגוף עם הנשמה, והן מלוות את האדם בין בעולם הזה ובין בעולם הבא, כמו שכתוב (משלי ו כב)

עולמך תראה בחייך - חיי העולם הבא בעולם הזה

ורחימו ומדבק ומקשר מחשבתו בבורא יתברך שמו ומחשב ש'מלא כל הארץ כבודו' (ישעיה ו ג), ולית אתר פנוי מיניה' (תקו"ז תקון נ"ז צא:), והכל מלא מחיות הבורא ברוך הוא, נמצא כל מה שרואה הוא רואה רק חיות הבורא ב"ה הנמשך בו וכו'. ונמצא כשאדם לומד או מתפלל בדחילו ורחימו בודאי הוא זריו ונזכר בזה מאוד, מחמת שהוא מקושר מאוד במחשבתו בהבורא ברוך הוא אינו רואה ואינו שומע כי אם חיות הבורא ברוך הוא בכל דבר, כי הכל ממנו יתברך שמו רק שהוא מלושב בכלים מכלים שונים כביכול, ואיך אפשר שיבוא על מחשבתו שום פנייה לתאוות העולם כשאינו רואה לפניו רק חיות הבורא ותענוג רוחני שבכל דבר, עכל"ק.

ע"י המחשבה בסובב כל עלמין ונהנים מזיו השכינה כבעולם הבא

נמצא כי ככל שהאדם מתקרב יותר לבורא עולם, הרי שמשיל מעצמו חשבונות עולם הזה והבליו, וזוהי בחינת 'עולם הבא', וכמו שהמשך המגיד בהמשך דבריו לבאר דברי הגמרא 'העולם הבא אין בו לא אכילה ולא שתיה וכו' אלא צדיקים יושבין ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה', ופירש, כי ע"י 'עטרותיהם בראשיהם' באים ל'נהנים מזיו השכינה', דהיינו, כשחושבים ומתבוננים 'בראשם' ובמחשבתם בבורא יתברך שהוא 'סובב כל עלמין' כעטרה, וכאמור בדברי המגיד הקדוש, שמבינים בעומק לבם שהכל רק חיותו יתברך, ע"י שמקשרים מחשבתם בתורה ותפילה בדחילו ורחימו. זוכים ומגיעים ל'נהנים מזיו השכינה', שמתעדנים מהתענוג הרוחני שהוא חיות הבורא הנמצא בכל מקום בעולם. ועל זאת הדביקות נאמר מפי עליון (לעיל ד ד) 'ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולכם היום' כדברי הרה"ק בעל נועם אלימלך ע"ה (שם) 'על ידי הדביקות שתדבקו עצמכם בהבורא ברוך הוא, יהיה לכם חיים נצחיים גם היום בעולם הזה'.

הטובים בדברים שנאמר בהם 'בן העולם הבא', שהם 'שייף עייל שייף נפיק וגריס באורייתא תדירא', נעשה 'בן העולם הבא' אף בעודו חי בעולם הזה, שגם בחיי חיותו עלי אדמות מרגיש 'חיי העולם הבא'. וכמו שאמרו חכמינו ז"ל (ברכות יז). בעת שנפטר מביית רבי אמי ויש האומרים מבית רבי חנינא, 'עולמך תראה בחייך', ופירשו רבותינו ע"ה כי ברכוהו שגם בעודו בעולם הזה יראה ויחוש חיי עולם הבא, כדברי קדוש מדבר רבינו בעל נועם אלימלך ע"ה (בראשית ד"ה בראשית): וזה פירוש הגמרא 'עולמך תראה בחייך', פירוש שעל ידי זה שכל מעשיו ותנועותיו שעושה הכל בקדושה ובטהרה ודביקות ושמחה ובאהבה וביראה מזה יגיע לו תענוג עולם העליון בזה העולם.

להרגיש טעם עולם הבא ניתן רק ע"י שמנתק הנאתו בעולם הזה

וכדי שיוכל להרגיש טעם עולם הבא בזה העולם, נצרך להכשיר נפשו באמצעות מעשיו, כי הלא 'העולם הבא אין בו לא אכילה ולא שתיה ולא פריה ורביה ולא משא ומתן ולא קנאה ולא שנאה ולא תחרות, אלא צדיקים יושבין ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה' (ברכות שם), וכיצד יתכן שבעודו בעולם הזה ירגיש עולם הבא שהוא הפכו של עולם הזה. אמנם כאשר מכין עצמו ואינו נהנה בעולם הזה שעוסק בתורה תמיד מתוך שפלות - שייף עייל שייף נפיק, הוא שיוכל להיות בן העולם הבא גם בעודו חי בעולם הזה.

כשמדבק עצמו בקב"ה אינו יכול להעלות על ליבו דברי העוה"ז

ניתן להבין זאת ביתר עומק בדבריו של המגיד הגדול רבי דוב בער ממעזריטש ע"ה (מגיד דבריו ליעקב אות ע"ר), נביאו בלשונו - לשון חכמים המרפא: כשהאדם לומד או מתפלל בדחילו

למען ייטב לך והארכת ימים (כב ז). דרשו בגמרא (קידושין לט:): למען ייטב לך לעולם שכולו טוב ולמען יארכיון ימך לעולם שכולו ארוך. והאריך במדרש תנחומא להטעימנו מעט מגודל השכר שבעולם הבא, ואלו דברי התנחומא (ויקרא ח): רוחות הצדיקים והחסידים ובעלי תשובה שעומדין לפניו במעלה גדולה והוא החיים שאין עמה מוות והטובה שאין עמה רעה, הוא שכתוב בתורה למען ייטב לך לעולם, ומפי השמועה למדנו למען ייטב לעולם שכולו טוב, והארכת ימים לעולם שכלו ארוך. ושכר הצדיקים הוא שיזכו ויחיו לטובה, אשרי האיש שזכה לטובה ולעונג, המקום יזכנו להתענג בה עם הצדיקים, וכבר הודיעונו חכמים הראשונים שטובות חיי העולם הבא אין כח באדם לדורשה ולאומרה ואין יודע גודלה ויופיה ועוצמה כי אין לה ערך ולא דמיון ודמות.

ביאור דברי חז"ל 'איזהו בן העולם הבא' ומה נוסף בו על כל ישראל

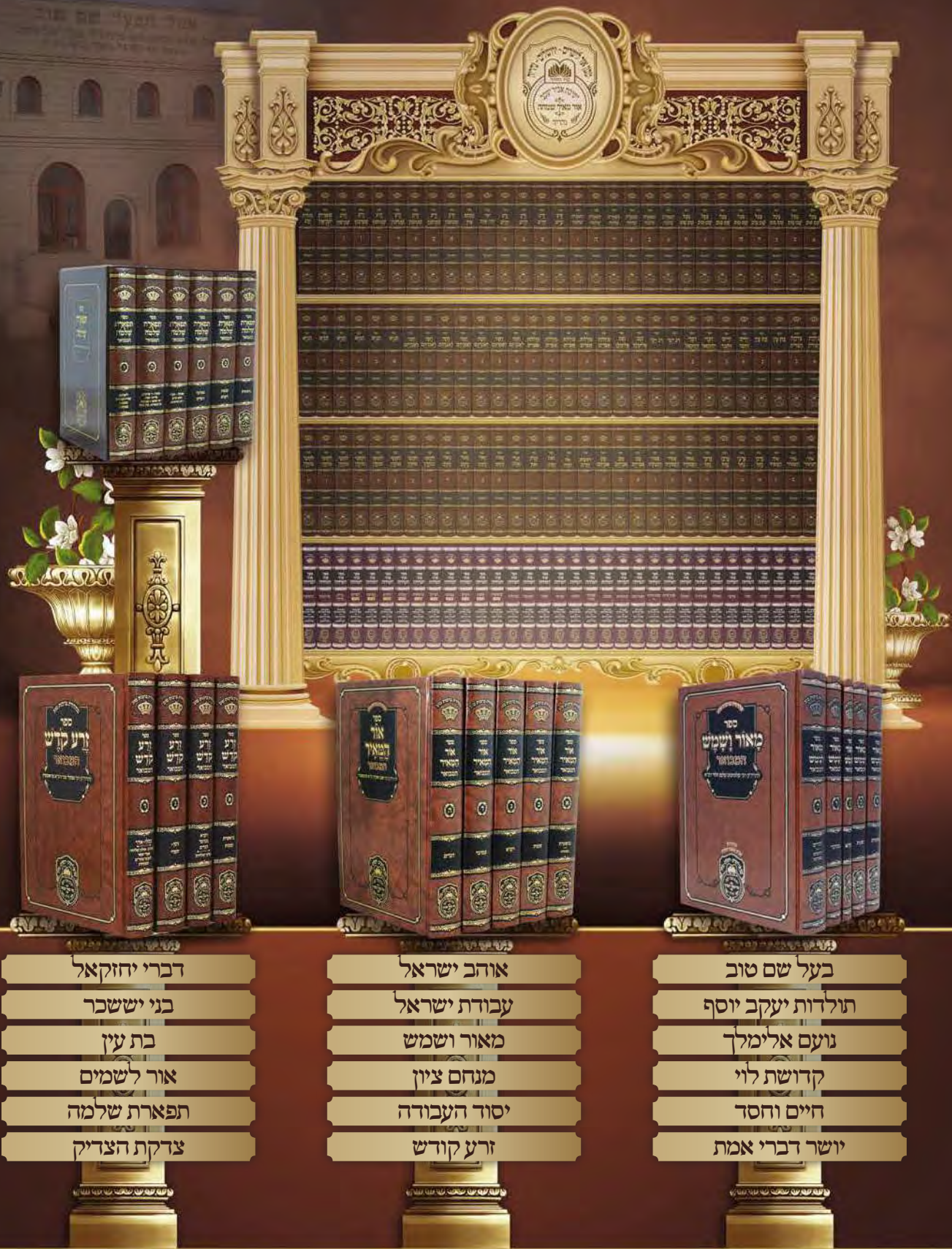
אולם צריך לדעת כי גם בעולם הזה ישנה אפשרות לחיות חיי נשמות ולהנות ולהתענג כמו בעולם הבא. הכיצד. הנה בגמרא אמרו (סנהדרין פח:): 'שלחו מתם, איזהו בן העולם הבא, ענוותן ושפל ברוך, שייף עייל שייף ונפיק, וגריס באורייתא תדירא, ולא מחזיק טיבותא לנפשיה'. יש להבין דברי חכמים מהו 'בן העולם הבא', הלא אמרו (שם צ). 'כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא'. מוכרחים אפוא לומר כי יש הבדל מהותי בין משמעות 'בן העולם הבא' למשמעות 'חלק לעולם הבא', אם כן עלינו להבין היטב מהו ההבדל.

בן העולם הבא - בעודו חי בעולם הזה

בביאור החילוק ביניהם יש לבאר כי אכן 'כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא', כלומר, לאחר מילוי ימיהם ושנותיהם יזכו כל ישראל לחלק בעולם הבא. אולם כשפועל במעשיו

יצא לאור ע"י מכון אור לישראלים © כל הזכויות שמורות אין להעתיק או לנצל ללא אישור מפורש בכתב ממכון אור לישראלים עיצוב ועימוד: שוקי קנר

דברי יחזקאל
 בני יששכר
 בת עין
 אור לשמים
 תפארת שלמה
 צדקת הצדיק

אוהב ישראל
 עבודת ישראל
 מאור ושמש
 מנחם ציון
 יסוד העבודה
 זרע קודש

בעל שם טוב
 תולדות יעקב יוסף
 נועם אלימלך
 קדושת לוי
 חיים וחסד
 יושר דברי אמת

לזכות עופר פנחס בן צילה שיחי' · קרן בת רונית שתחי' טל
 אדמונד שיחי' בן איזה · רונית בת ינינה יעל · בנימין בן אסתר כל יוצאי חלציהם שיחי'
 להצלחה רבה ומופלגה בכל מעשה ידיהם, ולאריכות ימים ושנים טובות מתוך בריאות ונחת
 · לעילוי נשמת צילה בת דורה צביה ומאיר ע"ה ·

להצטרפות חייג עכשיו: 04-8628888 ודהגליזן בדרך אליך

You can now subscribe and get journal delivered to your door.
 Call 718-407-2479 or email otzarpninei@gmail.com